

Ministarstvo socijalne politike i mladih

**Izvješće o predavljanju Inicijalnog izvješća Republike Hrvatske prema Konvenciji
o pravima osoba s invaliditetom
po članku 36.
Konvencije o pravima osoba s invaliditetom
Nadopuna Izvješća**

studeni 2014.

A. Purpose and general obligations (arts 1. - 4.)

Purpose (art. 1)

1. Please provide updates on the specific progress made under the National Strategy of Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities 2007-2015 (para. 2).

U osmogodišnjem razdoblju provedbe Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007.- 2015., na području ostvarivanja zaštite prava osoba s invaliditetom postignuti su značajni rezultati. Zakonodavna regulativa se kontinuirano unaprjeđivala te kao značajnije zakonske izmjene za osobe s invaliditetom izdvajamo: donošenje novog Zakona o registru birača (2012.), novi Zakon o socijalnoj skrbi (2013.), novi Obiteljski zakon (2013.), novi Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (2014.), izmjene Zakona o suzbijanju diskriminacije (2012.), Zakon o jedinstvenom tijelu vještačenja (2013), novi Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (2013.) i novi Zakon o udomiteljstvu (2011.).

U tijeku je postupak donošenja Zakona o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj. Također, u tijeku je izrada novog zakona kojim će se poboljšati odredbe postojećeg Zakona o kretanju slijepe osobe uz pomoć psa vodiča te proširiti krug korisnika. Također, u tijeku je izrada podzakonskih akata u području odgoja i obrazovanja u svrhu veće dostupnosti redovnog obrazovanja djeci s teškoćama u razvoju.

Temeljem Plana transformacije i deinstitucionalizacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014.-2016. (2018.), Ministarstvo socijalne politike i mladih je donijelo Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014.-2016. provedbom kojeg će se intenzivirati proces i osigurati veliki postotak osoba u izvaninstitucionalnim oblicima skrbi u odnosu na prethodno razdoblje.

Kontinuirano se razvijaju usluge u zajednici za osobe s invaliditetom i povećava njihov broj, s naglaskom na regionalnu ravnomjernost, a što je i cilj izrađene nove Mreže socijalnih usluga (2014.).

Dio mjera definiran Nacionalnom strategijom sa zadanim rokom u potpunosti je proveden, npr. izmjene izbornog zakonodavstva i uvođenje jedinstvenog tijela vještačenja, dok je za većinu mjera rok provedbe kontinuiran te se prati provedba istih.

U svrhu informiranja javnosti, sva godišnja Izvješća o provedbi mjera Nacionalne strategije objavljuju se na službenim stranicama Ministarstva socijalne politike i mladih.

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave donose lokalne strategije te je do sada usvojeno 15 gradskih i 4 županijskih strategija za osobe s invaliditetom, dok pojedine jedinice u već postojećim strateškim/razvojnim dokumentima imaju razrađene aktivnosti i za osobe s invaliditetom, zbog čega nije potrebno donositi strategiju koja bi se odnosila isključivo na populaciju osoba s invaliditetom. Ministarstvo socijalne politike i mladih je od studenog 2012. do rujna 2014. godine, u suradnji s Oxford Policy Management konzorcijem provelo projekt „Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitucionalizacije socijalnih usluga“, čija je svrha bila pružanje podrške stručnjacima iz sustava socijalne skrbi pri daljnjem razvoju i provedbi učinkovitih i inkluzivnih socijalnih usluga unaprjeđivanjem procesa socijalnog planiranja i transformacije i deinstitucionalizacije domova. Prije početka provedbe projekta socijalni

planovi bili su doneseni samo u 10 županija, dok su sada doneseni u svim županijama i usvojeni od strane skupština te su izrađeni Akcijski planovi za njihovu provedbu u 2015. godini. Također je izrađen Priručnik za transformaciju ustanova – Dodatak zajedničkim europskim smjernicama za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici.

Tijekom 2015. godine pristupit će se izradi nove nacionalne strategije za osobe s invaliditetom koja će se temeljiti na postignutim rezultatima važeće strategije te izrađenoj Analizi implementacije Konvencije o pravima osoba s invaliditetom UN-a u Hrvatskoj i Analizi jazova provedbe UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom-primarna analiza podataka kao podloga za interpretaciju i završni izvještaj. Modificirati će se postojeće i razviti nove mjere u cilju još veće implementacije članaka Konvencije o pravima osoba s invaliditetom u nacionalno zakonodavstvo i strateške dokumente.

General obligations (art. 4)

2. Please provide information on the development of programmes to promote the rights of persons with disabilities amongst the Roma people, specifically women, girls and boys with disabilities.

Prema zadnjem popisu stanovništva Republike Hrvatske iz 2011. godine, Romi čine 0,40 % ukupnog stanovništva, odnosno u Republici Hrvatskoj živi 16.975 Roma. Vlada Republike Hrvatske donijela je *Nacionalnu strategiju za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine*. Strategijom su usklađeni temeljni strateški dokumenti Republike Hrvatske za integraciju pripadnika romske nacionalne manjine s Priopćenjem Komisije Europskom Parlamentu, Vijeću, Europskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija o Okviru EU za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. godine. Strategija se temelji i na odredbama međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina kojih je Republika Hrvatska stranka. S ciljem definiranja načina provedbe Strategije izrađen je *Akcijski plan za provedbu Strategije* koji je donijela je Vlada Republike Hrvatske. Glavna područja strategije obuhvaćaju: obrazovanje, zapošljavanje i uključivanje u gospodarski život, zdravstvena zaštita, socijalna skrb, prostorno uređenje, stanovanje i zaštita okoliša, uključivanje u kulturni i društveni život, udruge, statusna rješenja, suzbijanje diskriminacije i pomoć u ostvarivanju prava. U okviru strategije i pratećeg Akcijskog plana, u području zdravstvene zaštite (jedna od prioritarnih politika i glavnih područja strategije) definiran je poseban cilj: „*Povećati dostupnost zdravstvenih usluga romskoj populaciji s naglaskom na osobe treće dobi, osobe s invaliditetom, oštećenjima, posebnim potrebama i mobilne romske skupine*“, pri čemu se planiraju uspostaviti mehanizmi koji će omogućiti dostupnost zdravstvenih usluga pripadnicima romske nacionalne manjine, s posebnim naglaskom na marginalizirane i socijalno isključene skupine kroz povećano djelovanje u zajednici. Na području socijalne skrbi, u okviru općeg cilja „*Smanjiti siromaštvo romske populacije i unaprijediti kvalitetu socijalnih usluga i usluga u zajednici*“, postavljen je poseban cilj „*Podići kvalitetu, dostupnost i pravovremenost socijalnih usluga i usluga u zajednici s posebnim naglaskom na žene, djecu, mladež, osobe starije životne dobi i osobe s invaliditetom*“. Kako bi se postigao ovaj cilj, planira se osnažiti kapacitete postojećih servisa za pružanje socijalnih usluga romskoj populaciji u naseljima nastanjenim Romima, kao i marginaliziranim romskim naseljima te poticanje i osnaživanje Roma za korištenje svojih prava. Također se očekuje formiranje mobilnih timova sastavljenih od stručnih radnika, educiranih i osposobljenih medijatora Roma, sa svrhom svakodnevnog pružanja socijalnih usluga u romskim zajednicama. Nadalje,

sukladno Akcijskom planu navedene Strategije donesen je Program poticanja poduzetništva i obrta *Poduzetnički impuls 2013* u kojem se ističe da će prilikom ocjenjivanja projektnih prijedloga biti moguće ostvariti i do 30% dodatnih bodova za posebno poticane skupine poduzetnika koji su u nepovoljnijem društvenom položaju (kao što su žene poduzetnice, osobe s invaliditetom, pripadnici romske nacionalne zajednice, prijavitelji s potpomognutog područja), čime će se povećati prolaznost projektnih prijedloga od strane prijavitelja iz tih skupina i područja. Glavni koordinatorski provedbe ove strategije je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

3. Please elaborate further on plans to promote and to ensure the full participation of disabled persons' organizations, in the implementation of this Convention through appropriate legislation and policies.

Zakonom o procjeni učinaka propisa (2011.) i Uredbom o provedbi postupka procjene učinaka propisa (2012.), uspostavljen je sustav procjene učinaka propisa u Republici Hrvatskoj i unaprijeđen sustav donošenja odluka i kreiranja propisa. Navedenim je propisima svim relevantnim i zainteresiranim dionicima dano pravo na sudjelovanje u postupku donošenja propisa. Sva tijela javne vlasti nadležna za izradu nacrt zakona i podzakonskih akata dužna su na svojim internetskim stranicama objaviti nacrt zakona i drugog propisa, odnosno provesti postupak savjetovanja sa zainteresiranom javnošću. Također, nakon provedenog savjetovanja, dužna su o prihvaćenim i neprihvaćenim primjedbama i prijedlozima obavijestiti zainteresiranu javnost putem svoje internetske stranice. Time se zainteresiranoj javnosti, uključujući i predstavnike udruga osoba s invaliditetom, kao i samim osobama s invaliditetom, omogućava da svojim znanjem, iskustvom i stručnošću utječu na politiku Vlade Republike Hrvatske u ime skupina i interesa koje zastupaju.

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom je tijelima državne uprave kao stručnim nositeljima izrade propisa uputilo preporuku o uključivanju predstavnika osoba s invaliditetom u radne skupine za izradu nacrt prijedloga propisa, odnosno i u ranije faze donošenja propisa. Sva tijela državne uprave su pozvana da u postupak donošenja propisa koji se na bilo koji način odnose na djecu s teškoćama u razvoju/osobe s invaliditetom uključuju što veći broj njihovih predstavnika i imenuju ih članovima radnih skupina, budući da su njihovo znanje i doprinos od ključne važnosti, a s ciljem stvaranja što kvalitetnijeg zakonodavstva. Kroz aktivno sudjelovanje u radu različitih radnih skupina formiranih u tijelima državne uprave koja su stručni nositelji izrade nacrt prijedloga propisa, ostvaruju se izravni kontakti s predstavnicima udruga osoba s invaliditetom i na taj način dobivaju aktualne informacije o problemima s kojom susreće ova populacija.

Također naglašavamo i ulogu Savjeta za razvoj civilnog društva, kao savjetodavnog tijela Vlade Republike Hrvatske koje djeluje na razvoju suradnje Vlade Republike Hrvatske i organizacija civilnoga društva u Republici Hrvatskoj, te među ostalim ima mandat očitovanja Vladi Republike Hrvatske o nacrtima propisa koji se odnose na razvoj civilnog društva te predlaganja prioriteta za financiranje programa i projekata organizacija civilnog društva. Savjet u svojem članstvu (ukupno 29 članova) ima i predstavnika udruga koje skrbe o osobama s invaliditetom.

Tijela državne uprave koriste promidžbene i informativne materijale udruga osoba s invaliditetom na domaćim i međunarodnim konferencijama u svrhu promocije pozitivnih primjera prakse. Usvojena je i Nacionalna strategija za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine kojom se snaži djelovanje civilnog

društva (pravno i financijski), a jedna od mjera u okviru Strategije je *poboljšati djelotvornost savjetovanja s organizacijama civilnoga društva u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata.*

4. Please explain why the word „inclusion“ was translated as „integration“ when referring to „assistance in including a child or young adult with physical or mental impairments in programmes of regular preschool or school institutions“ (para. 104 b). Please inform the Committee if civil society has been involved in the translation process.

U vezi korištenja termina inkluzija i integracija, u rečenici za koju se traži pojašnjenje citirana je odredba Zakona o socijalnoj skrbi kojom je propisana jedna od socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi: *pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja (integracija).* Ova socijalna usluga pruža se odgajateljima, učiteljima i nastavnicima u predškolskim i školskim ustanovama pri uključivanju djeteta s teškoćama u razvoju ili mlađe punoljetne osobe s invaliditetom u programe redovitih predškolskih ili školskih ustanova, a u svrhu pružanja stručne podrške u pripremi programa za učenike i potrebi pedagoško-didaktičke prilagodbe.

B. Specific rights

Equality and non-discrimination (art. 5)

5. Please give updates statistics, disaggregated by sex, on the number of cases brought by persons with disabilities alleging discrimination in employment; in the provision of accommodation; and in the provision of goods and services. Please comment on the outcome of the National Programme for the Protection and Promotion of Human Rights 2008-2011 related to accessibility and universal design.

Sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije pravosudna tijela dužna su voditi evidencije o sudskim predmetima vezanim za diskriminaciju i osnovama diskriminacije po kojima se ti postupci vode te ih dostavljati ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. U prilogu broj 1 nalaze se tabelarni prikazi za razdoblje 2011., 2012. i 2013. godine koji obuhvaćaju evidenciju općinskih i županijskih sudova u kaznenim i građanskim predmetima te prekršajnih sudova u Republici Hrvatskoj o prijavljenim slučajevima diskriminacije temeljem obrazaca za statističko praćenje sudskih predmeta vezano uz diskriminaciju. Ističemo da je u prilogu broj Statistički podaci dostavljenom uz Inicijalno izvješće Republike Hrvatske o provedbi Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, tablici 5., u okviru članka Članak 5. Jednakost i nediskriminacija, pogrešno navedeno da se radi o evidenciji općinskih i županijskih sudova o prekršajnim predmetima jer se radi o evidenciji prekršajnih sudova o prekršajnim predmetima.

Osobe s invaliditetom mogu se prituživati i uredima pravobranitelja (pučki, za osobe s invaliditetom, za djecu i za ravnopravnost spolova). U obavljanju poslova iz svog djelokruga pravobranitelji su ovlaštteni upozoravati, predlagati, obavještavati i davati preporuke.

Promicanje primjene načela univerzalnog dizajna prepoznato je u dva strateška nacionalna dokumenta. U Nacionalnom programu za zaštitu i promociju zaštite ljudskih prava od 2008. do 2011. godine definirana je mjera „Osigurati pristupačno okruženje u skladu s načelima univerzalnog dizajna“. Prema izvješću nositelja mjere (nadležnog tijela

u području graditeljstva), problem pristupačnosti osobama s invaliditetom u području graditeljstva riješen je Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti. Više o primjeni ovog Pravilnika i pristupačnosti navodimo u odgovoru broj 11. U drugom strateškom dokumentu, Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine definirana je mjera „Poticati razvoj univerzalnog dizajna“. Prema izvješću nositelja mjere (nadležno tijela za područje znanosti, obrazovanja i sporta), u sklopu propisanih nastavnih planova i programa i strukovnih kurikuluma, kroz obvezne predmete, izborne predmete, fakultativnu nastavu i/ili izvannastavne aktivnosti potiče se razvoj univerzalnog dizajna. Sadržaji istih idu u korak s razvojem i potrebama društva i tehnologije. Dakle, isti pružaju učenicima stjecanje znanja, vještina i kompetencija za dizajniranje proizvoda i okoliša kako bi bili upotrebljivi svima. Svakako se želi potaknuti učenike na njegovu važnost i opću upotrebljivost. Univerzalni dizajn je sastavni dio obrazovanja kroz nastavne predmete kao što su: kultura življenja, kultura stanovanja, oblikovanje prostora, projektiranje interijera, restauracija namještaja, dizajnersko crtanje, automatsko konstruiranje, arhitektonske konstrukcije, prostorni informacijski sustavi i još mnogi drugi.

Temeljem pozitivnih primjera proisteklih iz Nacionalnog programa za zaštitu i promociju zaštite ljudskih prava od 2008. do 2011. godine, ali i uočenih nedostataka i poteškoća pri provedbi pojedinih mjera, te uvažavajući stvarne mogućnosti primjene određenih ciljeva i mjera, izrađen je novi Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava za razdoblje od 2013. do 2016. godine. *Izvješće Europske komisije o napretku za Hrvatsku u 2011. godini* iznova je identificiralo neke izazove koje Vlada Republike Hrvatske treba prebroditi: nastaviti s procesom reforme pravosudnog sustava, među ostalim ostvariti nastaviti ojačati položaj posebno ranjivih skupina (žena, djece i osoba s invaliditetom). Stoga su pri određivanju ciljeva i mjera u novom Nacionalnom programu (2013.-2016.) uzeti u obzir prethodno identificirani izazovi i do sada postignuti rezultati. Prilikom izrade Nacionalnog programa posebno su uzete u obzir i *Preporuke za Republiku Hrvatsku po Univerzalom periodičnom pregledu stanja ljudskih prava* (UPR). Nacionalni program analizira pojedina područja zaštite i promicanja ljudskih prava te određuje prioritetna područja, među kojima su područja Zaštita prava osoba s invaliditetom i Zaštita prava osoba s mentalnim oštećenjem.

Women with disabilities (art. 6)

6. Please provide information on the efforts undertaken to combat the gender inequality experienced by women and girls with disabilities in all areas of life which, according to the report, arises from „common traditional attitudes towards blind women and persons with disabilities“.

Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske kontinuirano provodi razne aktivnosti s ciljem unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom, kao i radi suzbijanja ukorijenjenih stereotipa i predrasuda sukladno *Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova, za razdoblje od 2011. do 2015. godine* i drugim relevantnim dokumentima. Osnovni strateški dokument u Republici Hrvatskoj u području zaštite i promicanja ravnopravnosti spolova, *Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova, za razdoblje od 2006. do 2010. godine*, kao i *Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova, za razdoblje od 2011. do 2015. godine*, Ured je tiskao i na Brailleovom pismu. Ured pruža i financijsku potporu aktivnostima udruga koji doprinose aktivnom uključivanju žena s invaliditetom radi smanjivanja njihove socijalne isključenosti. Sukladno *Zakonu o*

ravnopravnosti spolova, Ured koordinira rad županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova, radno savjetodavnih tijela županijskih skupština, od kojih je više puta zatražio donošenje akcijskih planova za provedbu mjera *Nacionalne politike za ravnopravnost spolova, za razdoblje od 2011. do 2015. godine* na razini županija i osiguranje sredstava za njihovu primjenu, te naglasio nužnost uvrštavanja svih mjera kojih su županijska/lokalna povjerenstva i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave nositelji i sunositelji, uključujući i mjere za unaprjeđenje položaja žena s invaliditetom na lokalnoj razini. Prema raspoloživim podacima Ureda, do kraja 2013. godine, mjere za unaprjeđenje položaja žena s invaliditetom na lokalnoj razini uvrštene su u programe rada ukupno 11 županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova. Ured provodi i mjere za suzbijanje nasilja nad ženama s invaliditetom iz *Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji od 2011. do 2016. godine*, te kontinuirano surađuje sa krovnom nacionalnom organizacijom Zajednicom saveza osoba s invaliditetom Hrvatske - SOIH unutar koje djeluje Mreža žena s invaliditetom i SOS telefon za žene s invaliditetom žrtve nasilja. Ured u suradnji sa SOIH-om i drugim udrugama osoba s invaliditetom sudjeluje i suorganizira različite edukativne aktivnosti na kojima se ukazuje na probleme žena s invaliditetom.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ističe da žene s invaliditetom još uvijek imaju niži stupanj obrazovanja u odnosu na muškarce s invaliditetom, a što posljedično dovodi i do njihovog nepovoljnijeg položaja na tržištu rada. Nadalje ističe da obiteljsko nasilje prema ženama s invaliditetom uključuje i socijalnu izolaciju te zanemarivanje, što je poseban oblik obiteljskog nasilja specifičan upravo za žene s invaliditetom. Imajući u vidu kako su žene s invaliditetom izložene riziku višestruke diskriminacije na svim područjima života, kao i brojim predrasudama i stereotipima (kako vezano uz invaliditet tako i vezano uz spol), Pravobraniteljica je u svom godišnjem Izvješću o radu za 2013. godinu preporučila: daljnje osnaživanje žena s invaliditetom na svim područjima života te kontinuiranu edukaciju stručnjaka/kinja kao i senzibilizaciju javnosti o položaju žena s invaliditetom.

Children with disabilities (art. 7)

7. Please provide information on the measures to address the increasing number of children in institutional care and the insufficient alternative family and community-based care options for children with disabilities deprived of a family environment (CRC/C/HRV/CO/3-4, paras. 42 and 43).

Prema podacima Ministarstva socijalne politike i mladih na dan 31. prosinca 2013. godine, 600 djece s teškoćama u razvoju koristilo je usluge stalnog ili tjednog smještaja u ustanovama socijalne skrbi u svrhu rehabilitacije, a od navedenog broja 454 djeteta s teškoćama u razvoju je na smještaju zbog školovanja i rehabilitacije u centrima za odgoj i obrazovanje u sustavu socijalne skrbi. U svrhu intenziviranja procesa deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi, Ministarstvo je izradilo Operativni plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014.-2016., s ciljem smanjivanja ulaska djece s teškoćama u razvoju, odraslih osoba s invaliditetom, djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi i djece s poremećajima u ponašanju u institucije i povećanja njihovog izlaska iz institucija u nove oblike skrbi. Deinstitutionalizacija podrazumijeva zamjenu institucionalnog oblika smještaja u oblik skrbi u zajednici koje će navedenim kategorijama osoba omogućiti povratak u biološke

obitelji, smještaj u udomiteljske obitelji i dobivanje podrške za korištenje svih dostupnih usluga u zajednici sukladno individualnim potrebama korisnika u programu organiziranog stanovanja.

Sukladno Operativnom planu cilj deinstitutionalizacije je smanjiti ukupni broj djece s teškoćama u razvoju na stalnom ili tjednom smještaju za 40% do 2016. godine, prvenstveno djece koja pohađaju osnovnu školu, u suradnji s ministarstvom nadležnom za obrazovanje.

8. Please provide information on national programmes providing support for children with disabilities, thus ensuring their participation in decision affecting their lives.

Novim Zakonom o socijalnoj skrbi, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014. godine, uvedene su pozitivne promjene u odnosu na pravo na osobnu invalidninu u sustavu socijalne skrbi. Prema starom Zakonu o socijalnoj skrbi (iz 2012. godine), u slučajevima kada su roditelji korisnika osobne invalidnine koristili roditeljski dopust, rad s polovicom punog radnog vremena, rad s polovicom punog radnog vremena radi pojačane njege djeteta, dopust ili rad s polovicom punog radnog vremena radi pojačane njege djeteta s težim smetnjama u razvoju ili mirovanje radnog odnosa do treće godine života djeteta po posebnim propisima, a dijete je boravilo 4 i više sati dnevno u predškolskoj, školskoj ili zdravstvenoj ustanovi, domu socijalne skrbi ili kod drugog pružatelja usluga boravka, osobna invalidnina isplaćivala se u smanjenom iznosu (125 % osnovice ili 625,00 kn). Novim Zakonom o socijalnoj skrbi smanjeni iznos osobne invalidnine je ukinut. Za navedeno, Ministarstvo socijalne politike i mladih osiguralo je u proračunu dodatnih 4.500.000,00 kn. Isto tako, broj roditelja i drugih članova obitelji koji ostvaruju pravo na status roditelja/njegovatelja konstantno se povećava, kao i iznos sredstava utrošenih za tu namjenu. U 2011. godini pravo na status roditelja/njegovatelja/njegovatelja ostvarivalo je 2.759 osoba na što je utrošeno 114.858.935,76 kn, u 2012. godini broj korisnika ovog prava porastao je na 2.869, a utrošeni godišnji iznos iznosio je 119.438.306,16 kn, dok je u 2013. godini bilo 3.208 roditelja/njegovatelja/njegovatelja za što je utrošeno 133.551.093,12 kn, a u rujnu 2014. godine evidentirano je ukupno 3.326 roditelja/njegovatelja/njegovatelja. U slučajevima kada dijete s teškoćama u razvoju pohađa odgojno-obrazovni program također je roditeljima omogućeno da borave u instituciji te pomažu djetetu, odnosno da ostvare i zadrže status roditelja/njegovatelja.

U cilju rješavanja prepoznatih teškoća u provedbi rane intervencije (nedovoljna koordinacija, neujednačeno postupanje od strane centara za socijalnu skrb, nepotpuno informiranje roditelja, neadekvatno postupanje stručnjaka), Ministarstvo socijalne politike i mladih je pristupilo izradi Protokola o postupanju za ranu intervenciju. Svrha Protokola je točno definiranje prakse postupanja svih stručnjaka koji rade s djetetom s teškoćama u razvoju i njegovim roditeljima, od samog rođenja djeteta. U izradu su uključena i ministarstva nadležna za područje zdravlja i obrazovanja, predstavnici udruga osoba s invaliditetom, UNICEF i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

U travnju 2014. godine potpisan je sporazum o suradnji „Rana dijagnostika i rana intervencija za djecu s poremećajima iz autističnog spektra“ između Fonda Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF-a) Ureda za Hrvatsku i Ministarstva socijalne politike i mladih. U sklopu suradnje dogovorena je tehnička pomoć UNICEF-a u uspostavi modela rane dijagnostike i rane intervencije kako bi roditelji i djeca dobili odgovarajuću podršku. U procesu izrade spomenutog modela sudjelovat će i roditelji te stručnjaci Edukacijsko-

rehabilitacijskog fakulteta. Očekivani rezultat suradnje je unaprjeđenje sustava rane dijagnostike kako bi se poremećaji iz autističnog spektra mogli prepoznati u što ranijoj dobi, sa što većom pouzdanošću, i unaprjeđenje sustava rane intervencije kako bi se djeci s poremećajima iz autističnog spektra i njihovim obiteljima pružila najbolja moguća i odgovarajuća stručna podrška, a u svrhu dugoročnog podizanja kvalitete skrbi i života djeci s poremećajima iz autističnog spektra i njihovim obiteljima

Vlada Republike Hrvatske usvojila je do sada tri strateška dokumenta čiji su ciljevi bili usmjereni na unaprjeđenje kvalitete života djece u različitim područjima (zdravstvo, odgoj i obrazovanje, zaštita od zlostavljanja i zanemarivanja, slobodno vrijeme, kultura i drugo). To su *Nacionalni program djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj za razdoblje 1999. do 2005. godine* i *Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine* i *Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine* usvojena u rujnu 2014. godine u svrhu promicanja i zaštite prava djece. Strategija je fokusirana na četiri strateška cilja od kojih je jedan osiguranje prava djece u ranjivim situacijama (djeca s teškoćama u razvoju, djeca u alternativnoj skrbi, djeca romske nacionalne manjine i djeca koja žive u uvjetima siromaštva). Također, jedan od strateških ciljeva je i osiguranje aktivnog sudjelovanja djece. Pravo sudjelovanja djece integrirano je u ovoj Strategiji u svim njezinim područjima, odnosno strateškim ciljevima kao filozofija koja podrazumijeva aktivno sudjelovanje djeteta u procesu odrastanja i razvoja sukladno njegovim sposobnostima i stupnju zrelosti, te je u procesu postavljanja strateških ciljeva i mjera osigurano i sudjelovanje djece. Istaknuta su područja ostvarivanja prava na sudjelovanje u obitelji, lokalnoj zajednici, pravo sudjelovanja djece u kreiranju politika za djecu i pravo sudjelovanja djece u istraživanjima s djecom. Isto tako, u okviru predstavljanja Nacrta prijedloga Nacionalne strategije za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine, održane su radionice aktivne participacije djece, u postupku javnog savjetovanja o predmetnom dokumentu. U okviru predstavljanja Strategije, održano je i interaktivno predavanje o pravima djece, provedena je anketa o pravima djece među učiteljima i svim učenicima viših razreda te su s učenicima od petog do osmog razreda održane tri radionice na sljedeće teme: Aktivno sudjelovanje djece, Alternativna skrb, Zdravlje te Sport, kultura i druge aktivnosti slobodnog vremena.

Primjer dobre prakse poticanja i prakticiranja sudjelovanja djece u lokalnim zajednicama je akcija „Gradovi i općine - prijatelji djece“ čiji su nositelji Savez društava Naša djeca Hrvatske, Hrvatsko društvo za preventivnu i socijalnu pedijatriju uz pokroviteljstvo Ureda UNICEF-a za Hrvatsku. Cilj akcije je motivirati odrasle osobe u lokalnoj zajednici da potpunije ostvaruju prava i potrebe djece priznate u Konvenciji o Ujedinjenih naroda pravima djeteta. Jedan od uvjeta dobivanja statusa Grada-prijatelja djece je i uključivanje djece u osmišljavanje odluka koje se na njih odnose. putem osnivanja Dječjih gradskih vijeća i Dječjih foruma. Cilj je ovih vijeća aktivno sudjelovanje djece i mladih u predlaganju aktivnosti i mjera koje bi pridonijele kvalitetnijem životu djece, sudjelovanje u donošenju odluka o važnim pitanjima koja ih se tiču, a time i ostvarenje njihovih prava u lokalnoj zajednici. Dječji forumi su slobodna aktivnost putem koje djeca u dobi 9 – 14 godina uče o svojim pravima i obavezama u skladu s Konvencijom o pravima djeteta. Osnivaju se pri društvima „Naša djeca“ i školama. Dječjim vijećem predsjedava predsjednica ili predsjednik, odnosno dječja gradonačelnica ili dječji gradonačelnik. Način rada pojedinog Dječjeg vijeća određen je njihovim Statutom te programom rada. Djeci u navedenim organiziranim aktivnostima u njihovom slobodnom vremenu pomažu odrasle osobe, voditelji-mentori, kao i članovi koordinacijskih odbora akcije „Gradovi i općine – prijatelji djece“, društava Naša djeca te stručni suradnici i suradnice u gradskim i općinskim odjelima i upravama. Trenutno u Hrvatskoj djeluje 70 Dječjih foruma i 27

Dječjih vijeća. Primjer dobre prakse je i Mreža mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu. Donošenjem nove Odluke o osnivanju Vijeća za djecu imenovanjem predstavnika djece u članstvu, po prvi puta se u Republici Hrvatskoj omogućava sudjelovanje djece u savjetodavnom tijelu Vlade Republike Hrvatske.

Značajan iskorak na području izražavanja mišljenja i općenito sudjelovanja djece u sudskim postupcima propisano je nizom zakona (Obiteljski zakon, Zakon o socijalnoj skrbi, Zakon o udomiteljstvu i dr.) te također standardima kvalitete usluga socijalne skrbi. Vlada Republike Hrvatske sustavno ratificira značajne međunarodne dokumente u ovom području. Polazeći od tih međunarodnih instrumenata i ustavne odredbe koja nalaže posebnu zaštitu djece, zakonodavstvo u Republici Hrvatskoj postiglo je značajnu razinu u zaštiti i poticanju razvoja djece. Najznačajniji zakoni u ovom području su *Obiteljski zakon, Zakon o socijalnoj skrbi, Zakon o udomiteljstvu, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji*, te zakoni u području obrazovanja i kazneno-pravne zaštite djece. Također, Vlada Republike Hrvatske usvojila je i niz drugih strategija i planova usmjerenih dobrobiti djece odnosno djece s teškoćama u razvoju. Izdvajamo samo neke od njih: *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015., Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011.-2016. (2018.), Strategija razvoja socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. do 2016., Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014.—2020.) i Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske do 2020.* Odgovarajuće strategije, programi i protokoli se i dalje sustavno razvijaju u smjeru boljeg definiranja mehanizama zaštite djece. Za ostvarivanje i provedbu strateških dokumenata posebni značaj ima partnerstvo državnih tijela s akademskom zajednicom te ključnim organizacijama civilnog društva koje u zadnjih dvadeset godina aktivno djeluju na unapređenju prava i položaja djece u Republici Hrvatskoj.

Awareness-raising (art. 8)

9. Please provide information on the measures taken by mass media to align reporting of persons with disabilities with the human rights model of disability enshrined in the Convention.

Sukladno zakonskim propisima u području kulture, pružatelje medijskih usluga u objavljivanju programa prilikom proizvodnje i objavljivanja audiovizualnog i radijskog programa obvezuju određena načela. Sukladno tome nije dopušteno širenje mržnje ili diskriminaciju na osnovi invaliditeta, a javna televizija mora prilagođavati, proizvoditi, suproizvoditi i objavljivati programe o osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju te poticati prevođenje programa na hrvatski znakovni jezik.

S ciljem promicanja osnovnog ljudskog prava na život u zajednici, Ministarstvo socijalne politike i mladih je pokrenulo izradu promotivnih spotova o procesu deinstitucionalizacije osoba s intelektualnim teškoćama, a isti će biti korišteni u televizijskom programu te društvenim mrežama.

Sve značajne aktivnosti koje se odnose na osobe s invaliditetom (npr. okrugli stolovi, tribine, obilježavanje značajnih međunarodnih dana) redovito su popraćene od strane predstavnika medija.

Accessibility (art. 9)

10. Please clarify to what extent the initiatives to ensure accessibility in public transportation also cover areas outside of Zagreb.

Sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2013.), u proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave osiguravaju se sredstva za prijevoz učenika osnovnih škola. Dostupnost organiziranog prijevoza odraslih osoba s invaliditetom nije jednako zastupljena u svim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, što se može vidjeti iz teksta koji slijedi.

Krapinsko-zagorska županija:

Na području cijele županije postoji organizirani pristupačni prijevoz osoba s invaliditetom. Udruga osoba s invaliditetom Krapinsko-zagorske županije u partnerstvu s Krapinsko-zagorskom županijom provodi od 2011. godine program Prijevoz osoba s invaliditetom, vrijedan preko 100.000,00 eura, je do srpnja 2014. godine financiralo Ministarstvo socijalne politike i mladih, a nakon toga je financiranje preuzela Krapinsko-zagorska županija. Prijevoz je za korisnike potpuno besplatan. U prilagođeno kombi vozilo stanu troja invalidska kolica. Osim kombi vozila, za potrebe programa prijevoza, postoji još jedno dostavno vozilo kojeg sufinancira Krapinsko-zagorska županija. Od 2011. godine prevezeno je ukupno 1.315 osoba s invaliditetom s područja Županije i prijeđeno je preko 75.000 km. Na području Županije postoje još tri prilagođena kombi vozila za prijevoz osoba s invaliditetom, dva u vlasništvu udruga osoba s invaliditetom za potrebe prijevoza njihovih članova i jedno prilagođeno kombi vozilo u vlasništvu Gimnazije iz grada Zaboku. Škola vozilo koristi za prijevoz učenika s teškoćama u razvoju na nastavu, a vozač je u radnom odnosu u školi. Dodatno, najveća tvrtka koja obavlja javni prijevoz na području Krapinsko-zagorske županije omogućila je članovima udruga osoba s invaliditetom popust od 40% na cijenu prijevozne karte za osobe s invaliditetom i njihovu pratnju na svim redovnim linijama.

Požeško-slavonska županija:

U županiji postoji organizirani javni prijevoz mini busom za 40 učenika/djece s teškoćama u razvoju koja pohađaju osnovnu školu po posebnom programu. Također, za manji broj učenika/djece s teškoćama u razvoju, za koje nije organiziran javni prijevoz, djecu u škole voze roditelji, a troškove prijevoza roditeljima plaća nadležno Ministarstvo.

Ličko-senjska županija:

Ličko-senjska županija, kao i gradovi i općine na području županije djelomično osiguravaju financijska sredstva za uslugu prijevoza kroz financiranje rada i programa udruga osoba s invaliditetom.

Karlovačka županija:

Karlovačka županija je sufinancirala dio troškova nabavke pojedinih vozila za potrebe osoba s invaliditetom, a kojima raspoložu udruge na području Karlovačke županije (7 vozila).

Zagrebačka županija:

Pojedine općine i gradovi s područja Zagrebačke županije financiraju djelomično ili u cijelosti (ovisno o stupnju invaliditeta i materijalnom statusu korisnika) usluge redovnih linija javnog prijevoza. Također, pojedine jedinice lokalne samouprave u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom ili Gradskim društvom Crvenog križa osiguravaju prijevoz osoba s invaliditetom prilagođenim kombi vozilima. Pristupačnost javnih prijevoznih sredstava za prijevoz za osobe s invaliditetom osigurana je djelomično

na način da se kod izgradnje novih ugibaldišta za vozila javnog prijevoza vodi briga kod dimenzioniranja pristupnih rampi i pješačkog hodnika, odnosno kosih rampi kod pješačkih prijelaza. Grad Zaprešić i 6 općina sufinanciraju prijevoz osoba s intelektualnim teškoćama na rehabilitacijske programe u Centar za rehabilitaciju Zagreb – Radionice Zaprešić. Za potrebe prijevoza korisnika radionica Grad Zaprešić je kupio kombi vozilo i zaposlio vozača. U gradu Zaprešiću organiziran je i autotaksi prijevoz do osnovne škole za učenike s teškoćama u razvoju. U gradu Velika Gorica sufinanciraju se troškovi prijevoza za djecu koja pohađaju predškolski ili školski program ili program rehabilitacije, a ne mogu se uključiti u organizirani prijevoz kombi vozilom. Također Gradsko društvo Crvenog križa Velike Gorice osigurava prijevoz osoba s invaliditetom za osobne potrebe prilagođenim kombi vozilom, a troškove snosi Grad Velika Gorica.

Bjelovarsko-bilogorska županija:

Prijevoz za osobe s invaliditetom organiziran je preko udruga osoba s invaliditetom koje imaju kombi vozila s kojima obavljaju prijevoz za najpotrebnije aktivnosti. Kombi vozila su nabavljena putem projekata i donatorskih akcija koje je pomogla i Županija.

Vukovarsko-srijemska županija:

Na području Vukovarsko-srijemske županije prijevoz osoba s invaliditetom provodi Udruga osoba s invaliditetom „Bubamara“ iz Vinkovaca s tri prilagođena kombi vozila, kojima se dnevno preveze od 200 do 300 osoba s invaliditetom. Županija sufinancira prijevoz osoba s invaliditetom.

Koprivničko-križevačka županija:

Osobe s invaliditetom s područja županije u sklopu svojih udruga imaju osigurana prilagođena kombi vozila u gradovima Koprivnici, Križevcima i Đurđevcu, a ista su dostupna 24 sata dnevno svim osobama s invaliditetom koje gravitiraju pojedinom gradu. Korisnici uslugu prijevoza mogu naručiti telefonom, a troškove prijevoza sufinanciraju gradovi i općine.

Virovitičko-podravska županija:

Pojedine udruge s područja županije imaju u vlasništvu kombi vozila prilagođena prijevozu osoba s invaliditetom. Vozila se koriste prvenstveno za potrebe članova udruga, a ista su dostupna i ostalim osobama s invaliditetom u zajednici.

Sisačko-moslavačka županija:

Na području županije prijevoz osoba s invaliditetom pružaju udruge osoba s invaliditetom, a također se sve više osigurava i kroz centre za pomoć u kući, koji te usluge ugovaraju s centrima za socijalnu skrb ili privatnim ugovaranjem s korisnicima.

Šibensko-kninska županija:

Na području županije usluge prijevoza osoba s invaliditetom obavljaju udruge za osobe s invaliditetom te Centar za odgoj i obrazovanje „Šubićevac“, koji imaju prilagođena vozila s rampom za osobe s invaliditetom.

Međimurska županija:

Županija sufinancira prijevoz djece s teškoćama u razvoju u Centar za odgoj i obrazovanje u Čakovcu. U 2014. godini je kupljeno vozilo za potrebe djece s teškoćama u razvoju, smještene u Dnevnom boravku djece Caritasa Varaždinske županije. Županija je suosnivač ustanove Centar za pomoć u kući Međimurske županije koji, između ostaloga, obavlja i usluge prijevoza osoba s invaliditetom. Također, pojedine udruge za osobe s invaliditetom imaju osigurana vlastita kombi vozila i vozača te pružaju usluge prijevoza za svoje članove.

Splitsko-dalmatinska županija:

Pojedine općine i gradovi na području županije organiziraju i financiraju prijevoz osoba s invaliditetom prilagođenim kombi vozilima u vlasništvu jedinica lokalne

samouprave ili tvrtki koje pružaju usluge javnog prijevoza. Također je za djecu s teškoćama u razvoju osigurana usluga prijevoza u odgojno-obrazovne ustanove i centre za rehabilitaciju.

Osječko-baranjska županija:

Grad Osijek osigurava financiranje usluga prijevoza osoba s invaliditetom prilagođenim kombi vozilima u vlasništvu tvrtke koja pruža usluge javnog prijevoza.

Varaždinska županija:

Varaždinska županija i jedinice lokalne samouprave kroz sufinanciranje programa udruga osoba s invaliditetom djelomično financiraju i usluge prijevoza osoba s invaliditetom prilagođenim kombi vozilima, koja su u vlasništvu udruga i služe za prijevoz svojih članova.

Zadarska županija:

Grada Zadar financira prijevoz osoba s invaliditetom koji se obavlja prilagođenim kombi vozilima u vlasništvu tvrtke koja pruža usluge javnog prijevoza. Također, osobe s invaliditetom imaju mogućnost dobivanja besplatne pokazne karte za redovni javni prijevoz. Ostali gradovi u županiji iz svog proračuna osiguravaju jednokratne pomoći roditeljima djece kojima je potreban individualizirani prijevoz do škole. Javni prijevoz na otocima je organiziran u skladu s infrastrukturnim mogućnostima i potrebama stanovništva.

Istarska županija:

Istarska županija i jedinice lokalne samouprave sufinanciraju nabavke prilagođenih vozila ustanovama socijalne skrbi za prijevoz osoba s invaliditetom, korisnika usluga tih ustanova. Također, Županija i jedinice lokalne samouprave sufinanciraju programe/projekte udruga za osobe s invaliditetom koje u sklopu svojih programa pružaju i usluge prijevoza osobama s invaliditetom.

Primorsko-goranska županija:

Prijevoz osoba s invaliditetom na području Primorsko-goranske županije provode pojedine udruge za osobe s invaliditetom s prilagođenim kombi vozilima, a troškove prijevoza pokrivaju jedinice lokalne i područne samouprave te Sveučilište u Rijeci. Također, jedno prilagođeno kombi vozilo je Primorsko-goranska županija donirala Udruzi za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Rijeka, koja od 2011. godine provodi program organiziranog prijevoza osoba s invaliditetom.

Brodsko-posavska županija:

Organizirani prijevoz za osobe s invaliditetom na području županije provode udruge osoba s invaliditetom koje u sklopu svojih projekta obavljaju i prijevoz članova udruge s prilagođenim kombi vozilima po sistemu „od vrata do vrata“. Pored toga, već niz godina postoji dnevni organizirani prijevoz djece s teškoćama u razvoju na rehabilitacijske programe u Polikliniku Zlatni cekin kojeg sufinanciraju Grad Slavonski Brod i Brodsko-posavska županija.

Dubrovačko-neretvanska županija:

Na području Grada Dubrovnika prijevoz osoba s invaliditetom je organiziran autobusom i prilagođenim kombi vozilom javnog prijevoznog poduzeća. Također, pojedine udruge za osobe s invaliditetom svojim automobilima i prilagođenim kombi vozilima osiguravaju usluge prijevoza osoba s invaliditetom i u ostalim jedinicama lokalne samouprave. Dodatno, Društvo multiple skleroze Dubrovačko-neretvanske županije, uz pomoć Grada Dubrovnika, u svrhu turističkog razgledavanja grada, organizira korištenje transportera za osobe s invaliditetom. Troškovi prijevoza udruga pokrivaju se iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kao i iz Državnog proračuna, vlastitih sredstava i donacija.

Grad Zagreb

Tijekom 2013. godine Zagrebački holding d.o.o., podružnica ZET je raspolagao sa 9 specijaliziranih kombi vozila za prijevoz osoba s invaliditetom. Navedena vozila uključivana su u promet radnim danom u vremenu od 06.00 do 24.00 sati, te subotom, nedjeljom i blagdanom od 08.00 do 24.00 sati. Od početka ove vrste prijevoza, tj. od 1994. godine, do 31. prosinca 2013. godine evidentirano je ukupno 1.331 korisnik koji je najmanje jednom koristio ovaj prijevoz.

Prijevoznik je preuzeo i svakodnevnu obavezu prijevoza korisnika na posao i školovanje (prijevoz na posao 30 osoba; prijevoz na fakultet - 15 osoba; prijevoz u srednju školu - 16 učenika). Prijevoz je osiguran i za korisnike raznih oblika medicinske rehabilitacije i usluge cjelodnevnog boravka. U 2013. godini prijevoznik je raspolagao sa 7 specijaliziranih kombi vozila za prijevoz djece s teškoćama u razvoju. Prijevoz djece s teškoćama u razvoju sastoji se od 2 podsustava: prijevoz djece predškolske dobi (djeca koja borave u dječjim vrtićima ili u posebnoj ustanovi) i prijevoz osnovnoškolske djece.

11. What monitoring, compliance and sanction mechanisms have been put in place to ensure that persons with disabilities have access to the physical environment, to transportation, to information and communications, and to other facilities and services open or provided to the public at all levels?

Na cjelokupnom teritoriju Republike Hrvatske sukladno financijskim mogućnostima kontinuirano se prilagođava javni prijevoz (prilagodba autobusa, brodova, vlakova i tramvaja (Zagreb i Osijek), kako pomlađivanjem voznog parka kojima se uvode novija sredstva prijevoza sa suvremenim tehnološkim rješenjima, tako i ciljanom nabavkom vozila prilagođenih za prijevoz osoba s invaliditetom.

Dostupnost javnog autobusnog prijevoza putnika osobama s invaliditetom osigurava se i na temelju odredbi Pravilnika o kategorizaciji autobusnih kolodvora (2014.) u kojem je određeno da se autobusni kolodvori kategoriziraju na temelju osnovnih i dodatnih mjerila. Kao jedan od uvjeta osnovnih mjerila koja su obvezna i utvrđena za sve kategorije autobusnih kolodvora po pitanju infrastrukturne opremljenosti kolodvorske zgrade, traži se prilagođen pristup za osobe s invaliditetom. Nadalje, kao jedno od dodatnih mjerila koja su izborna, traži se i osiguravanje usluge pružanja pomoći za osobe s invaliditetom. Trenutno u Republici Hrvatskoj postoji ukupno 65 autobusnih kolodvora od kojih A kategoriju (najbolje opremljeni) imaju tri kolodvora, B kategoriju imaju 23 kolodvora, C kategoriju ima 16 kolodvora i D kategoriju (najslabije opremljeni) imaju 23 kolodvora. Sva društva za upravljanje, građenje i održavanje državnih cesta moraju postupati sukladno Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i drugim osobama smanjene pokretljivosti (2013.) u svrhu nesmetanog pristupa osobama s invaliditetom. Sve prometne površine moraju sadržavati elemente pristupačnosti odnosno udovoljavati uvjetima uporabe pomagala osoba s invaliditetom (npr. izgradnja pješačkog nathodnika preko državne ceste, liftovi za osobe s invaliditetom uz pješački nathodnik, taktilne crte, visina nogostupa u razini ulazne stube niskopodnog prometnog sredstva, semafori sa zvučnom signalizacijom, pješački otok s ukošenim rubnjakom i itd.).

Sukladno zakonskim propisima, osobe s invaliditetom kojima je utvrđeno tjelesno oštećenje koje za posljedicu ima nesposobnost donjih ekstremiteta 80% ili više, Hrvatski ratni vojni invalidi sa 100% tjelesnog oštećenja, te 100% slijepa osobe, imaju pravo na oslobađanje od plaćanja cestarine za jedan osobni automobil koji imaju u svom vlasništvu. Osobe s 80% ili više tjelesnog oštećenja, odnosno osobe kod kojih je utvrđeno tjelesno oštećenje koje ima za posljedicu nesposobnost donjih ekstremiteta 60% ili više,

ne plaćaju godišnju naknadu za uporabu javnih cesta koja se plaća kod registracije za jedan osobni automobil koji imaju u svom vlasništvu. U razdoblju od 1. prosinca 2012. do 1. prosinca 2013. godine na osnovi ostvarivanja navedenih oslobođanja od plaćanja ostvareno je ukupno 33.512 oslobođanja od plaćanja godišnje naknada za uporabu javnih cesta koje je RH sredstvima iz Državnog proračuna RH nadoknadila upraviteljima javnih cesta u iznosu od 15.125.753,00 kn. Nadalje, tijekom istog razdoblja ostvareno je ukupno 373.368 prolazaka dionicama autocesta za koje je upraviteljima dionica autocesta RH iz Državnog proračuna RH nadoknadila ukupno 12.886.853,00 kn. Za razdoblje od 1. prosinca 2013. do 1. rujna 2014. godine na osnovi navedenih oslobođanja od plaćanja ostvareno je ukupno 25.897 oslobođanja od plaćanja godišnje naknada za uporabu javnih cesta koje je upraviteljima javnih cesta nadoknađen iznos od 11.695.522,00 kn, odnosno ostvareno je 266.788 prolazaka dionicama autocesta za koje je upraviteljima dionica autocesta nadoknađeno ukupno 9.379.371,00 kn.

Nadalje, Zakonom o sigurnosti prometa na cestama (2008., zadnja izmjena 2014.) propisano je da osobe s 80% ili više tjelesnog oštećenja, odnosno osobe koje imaju oštećenje donjih ekstremiteta 60% ili više, mogu propisanim znakom pristupačnosti označiti vozilo u kojem se prevoze, a koji im omogućuje parkiranje vozila na parkirališna mjesta koja su za tu svrhu posebno obilježena. Prema podacima nadležnog Ministarstva zdravlja u Republici Hrvatskoj je do 1. lipnja 2014. godine izdano ukupno 60.000 znakova pristupačnosti. U cilju osiguravanja bolje kontrole izdavanja i korištenja znaka pristupačnosti, poboljšanja njegove kvalitete završne izrade i modernizacije upotrebe, trenutno je u izradi prijedlog novog Pravilnika o znaku pristupačnosti.

Zakonom o sigurnosti prometa na cestama dana je mogućnost jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave na uređenje prometa na svom području, što uključuje mogućnost osiguravanja besplatnog parkiranja za vozila osoba s invaliditetom, davanja na uporabu rezerviranih parkirališnih mjesta na javnim parkiralištima ili ispred stambene zgrade bez obzira radi li se o javnom parkiralištu, te mogućnost izdavanja odobrenja za kretanje i stajanje vozila osoba s invaliditetom na javnim površinama na kojima je promet ograničen ili zabranjen. Sve navedeno ima za cilj osiguravanje pristupa fizičkom okruženju osobama s invaliditetom. Velika većina jedinica lokalne samouprave je omogućila besplatno parkiranje za vozila osoba s invaliditetom, dok su izuzetak neke jedinice lokalne samouprave u turističkim krajevima tijekom trajanja turističke sezone. Vezano za zračni promet, obveza je zračnih luka da osiguravaju ljudske i tehničke kapacitete u svrhu pomoći osobama s invaliditetom prilikom odlaska i povratka s leta, na način da je prijevozno sredstvo kojim se transfer obavlja prilagođeno korištenju od strane osoba s invaliditetom, a što je propisano Zakonom o obveznim i stvarno pravnim odnosima u zračnom prometu (2013). Vezano za željeznički prijevoz, trenutno su u upotrebi tri putnička vagona, šest nagibnih vlakova i tri nova prototipna niskopodna vlaka koji su izrađeni u skladu s europskim propisima odnosno u skladu s TSI (*Technical Specifications for Interoperability*). U navedene putničke vagone i nagibne vlakove osobe s invaliditetom mogu ući pomoću rampe za podizanje koja trenutno postoji samo u Zagrebu na Glavnom kolodvoru. U planu je nabava još 5 rampi koje će biti raspoređene u regionalnim centrima i uz pravovremenu najavu putovanja dostupne na svim kolodvorima. Nadalje, u navedena tri prototipna niskopodna vlaka ugrađene su rampe za ulaz i izlaz osoba s invaliditetom (vlakovi prometuju u gradsko-prigradskom prometu Grada Zagreba i na tri relacije u regionalnom prometu). Također se redovito organiziraju edukacije za radnike koji sudjeluju u procesu prijevoza putnika željeznicom. Do 2017. godine planirana je nabava 44 nova pristupačna vlaka. Očekuje se kako će prvi vlakovi od ugovorenih 44 biti će isporučeni u prvom kvartalu 2015. godine. U sklopu projekata modernizacije pojedinih dionica željezničkih pruga, obuhvaćeno je i uređenje kolodvora i

ostalnih objekata u njima pa tako i objekata koji služe za olakšan pristup osobama smanjene pokretljivosti (rampe, dizala, visoki peroni).

Na svim linijama javnog obalnog pomorskog prijevoza kod dodjele koncesija na javnom natječaju za održavanje linije boduje se osiguravanje dostupnosti. Navedena dostupnost se u Uredbi o uvjetima i vrednovanju kriterija za davanje koncesije za obavljanje javnog prijevoza u linijskom obalnom pomorskom prometu (2010.) boduje kroz sljedeće tehničke kriterije: pristup za osobe s ograničenjem u kretanju, ukrcaj putnika nije kroz garažu (bočna vrata) i ukrcaj putnika pomagalima (eskalatori, liftovi i sl.). Bodovni faktori kod dodjele koncesije na javnom natječaju za održavanje linije predstavljaju poticaj, a ne sankcioniraju osiguranje pristupa prijevozu osobama s invaliditetom. Rezultat takvog sustava su povećanje broja brodova koji održavaju linije, a imaju pristup za osobe ograničene u kretanju i liftove/eskalatore (s 16 u 2011. godini na 21 u 2014. godini; godišnje se u navedeno uloži oko 6 milijuna kuna). Vezano za olakšanje pristupa omogućene su niže cijene karata za osobe s invaliditetom i njihove pratitelje sukladno Zakonu o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (2000.), a kroz inspekcijski nadzor kontrolira se poštivanje provedbe propisa te sukladno ovlastima poduzimaju odgovarajuće sankcije. Pored toga, radi se na uspostavi sustava otočnih iskaznica koje bi omogućile bržu i dostupniju kupnju karata za otočane, što će smanjiti redove kod kupnje karata na šalterima i automatima za sve putnike, pa tako i za osobe s invaliditetom.

Kako bi se poboljšala kvaliteta života osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta i osigurala neovisnost življenja u zajednici, Ministarstvo branitelja (ranije: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti) u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom, kontinuirano provodi Projekt rješavanja pristupačnosti objektima osoba s invaliditetom (projekt je započeo 2004. godine).

Za sve učenike s teškoćama u razvoju, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta financira prilagođeni oblik prijevoza i posebna nastavna sredstva i pomagala. Također, sukladno zakonskim propisima, jedinice lokalne i regionalne (područne) samouprave (osnivači škola u nadležnosti Ministarstva), u svom proračunu, osiguravaju sredstva za izgradnju, dogradnju i rekonstrukciju školskog prostora što podrazumijeva i ugradnju lifta te otklanjanje arhitektonskih barijera. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta utvrđuje uvjete rada u školama (prostorne uvjete kao i uvjete potrebne za provedbu programa), a prosvjetna inspekcija Ministarstva odlazi na uvide te u slučaju neosiguravanja potrebnog standarda izriče mjere i sankcije školskoj ustanovi.

Situations of risk and humanitarian (art. 11.)

12. Please provide information regarding the inclusion of persons with disabilities in evacuation plans during emergencies.

Evakuacije osoba u slučaju izvanrednih događaja u Republici Hrvatskoj regulirana je Zakonom o zaštiti i spašavanju i Pravilnikom o metodologiji za izradu procjena ugroženosti i planova zaštite i spašavanja. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave zakonom su obvezne planirati i provoditi evakuaciju svih kategorija stanovništva s ugroženog područja. Općine, gradovi i županije izrađuju planove civilne zaštite u kojima je razrađena i evakuacija s ugroženog područja. Pomoć se pruža bez diskriminacije svim stanovnicima, vodeći računa o njihovim potrebama i dajući prednost najhitnijim slučajevima.

Equal recognition before the law (art. 12)

13. Please provide updated information on the legal reforms foreseen, including in the area of family legislation and mental health, and other initiatives with a view to replacing guardianship with supported decision making regimes, in conformity with article 12 of the Convention, as elaborated in General Comment No. 1.

Novim Obiteljskim zakonom koji je donesen u 2014. godini (pojedine odredbe stupile su na snagu krajem lipnja 2014., pojedine su stupile na snagu 1. rujna 2014., dok će određeni dio stupiti na snagu 1. siječnja 2015. godine) redefiniran je koncept skrbničke zaštite u pogledu opsega lišenja poslovne sposobnosti te je napušten postojeći institut „roditeljske skrbi nakon punoljetnosti“. Propisana je obveza djelomičnoga lišenja poslovne sposobnosti kao pravilo i to samo u dijelovima u kojima je to doista potrebno za zaštitu prava šticećenika, a institut potpunog lišenja poslovne sposobnosti je ukinut. Odluke o lišenju poslovne sposobnosti donesene prema prijašnjim propisima, u roku 5 godina, preispitat će se u izvanparničnom postupku radi vraćanja poslovne sposobnosti. Pokretanje postupka radi preispitivanja odluke o lišenju poslovne sposobnosti odnosno njezinu vraćanju obveza je nadležnog centra za socijalnu skrb. Sredstva za preispitivanje odluka o potpunom lišenju poslovne sposobnosti osigurati će se iz državnog proračuna. Novi Zakon omogućuje da za skrbnika bude imenovano i više od jedne osobe, kao i da se imenuje zamjenik skrbniku čime je moguće spriječiti „zastoj“ u obavljanju poslova skrbnika u slučajevima trenutne spriječenosti skrbnika. Ujedno je uvedena zakonska obveza poštivanja izraženih stavova i želja šticećenika te se omogućava svakoj osobi da u vrijeme postojanja poslovne sposobnosti imenuje osobu koju bi želio imati za skrbnika. Time je u hrvatski pravni sustav uveden institut anticipiranih naredbi. Nadalje, temeljem novog Zakona osnovan je Centar za posebno skrbništvo kao javna ustanova čiji će zaposlenici biti imenovani posebnim skrbnicima djeci i osobama lišenim poslovne sposobnosti u postupcima pred sudovima. Na taj način osigurana je adekvatna zaštita ovih osoba u postupcima pred nadležnim sudovima, odnosno osigurano je njihovo zastupanje od strane stručnjaka osobito senzibiliziranih za rad s ovom populacijom, neovisno o roditeljima i centru za socijalnu skrb, a sukladno međunarodnim dokumentima na ovom području koji nas obvezuju da ovim kategorijama osoba osiguramo zastupanje u sudskim postupcima od strane neovisnog tijela. Odredbe koje se odnose na skrbništvo stupile su na snagu 1. rujna 2014. godine.

Donesen je i novi Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama koji stupa na snagu dana 1. siječnja 2015. godine. Potreba za donošenjem novog Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama proizašla je prije svega iz potrebe njegovog usklađivanja s međunarodnim obvezama koje je Republika Hrvatska preuzela. U skladu s recentnim izmjenama u izbornom zakonodavstvu, u ovom novom propisu dodano je korištenje aktivnog biračkog prava za vrijeme boravka u psihijatrijskoj ustanovi. Vrijeme prijema osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu skraćeno je na vrijeme do 48 sati čime je propisan dodatni oblik zaštite prava na slobodu osobe s duševnim smetnjama. Kao novina propisana je i odredba prema kojoj osobe lišene poslovne sposobnosti ili djelomično lišene poslovne sposobnosti mogu u cilju zaštite svojih prava i interesa poduzimati radnje u postupku sukladno njihovoj sposobnosti shvaćanja značenja poduzetih radnji i pravnih posljedica. Nadalje, iako važeći Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama propisuje mogućnost prisustvovanja osobe s duševnim smetnjama raspravi koja se može održati u psihijatrijskoj ustanovi, u praksi su se rasprave održavale

u prostoru suda i u pravilu u odsutnosti osobe s duševnim smetnjama o čijem smještaju se odlučivalo. Novi Zakon propisuje obligatorno prisustvovanje osobe s duševnim smetnjama raspravi i održavanje rasprave u psihijatrijskoj ustanovi, a samo iznimno na sudu. Na ovaj način osigurano je pravo osobe s duševnim smetnjama da sudjeluje u postupku koji se odnosi na nju. Kao novina uvedeno je psihijatrijsko liječenje nebrojive osobe na slobodi. Ovo liječenje određuje sud u kaznenom postupku kada su ispunjeni kriteriji za prisilni smještaj nebrojive osobe (postojanje teže duševne smetnje i vjerojatnost ponovnog počinjenja težeg kaznenog djela), ali je za otklanjanje opasnosti od ponovnog počinjenja težeg kaznenog djela dostatno liječenje nebrojive osobe na slobodi. Obvezno psihijatrijsko liječenje na slobodi bilo je propisano i Osnovnim krivičnim zakonom Republike Hrvatske (iz 1991. godine) kao sigurnosna mjera, a sada se ponovno uvodi zbog važnosti rehabilitacije i resocijalizacije osoba koje su ostvarile protupravnu radnju u nebrojivom stanju, kao i zbog tendencije deinstitucionalizacije ustanova koja se provodi u cilju poboljšanja kvalitete usluga i kvalitete života osoba s duševnim smetnjama. Ovo liječenje određuje se prvi puta u trajanju šest mjeseci s mogućnošću produljenja. U slučaju da nebrojiva osoba bez opravdanog razloga ne započne liječenje na slobodi, nadležni sud donijet će rješenje o određivanju njezinog prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu u trajanju 30 dana. Po proteku tog roka nastavit će se njezino psihijatrijsko liječenje na slobodi, osim ako na prijedlog psihijatrijske ustanove sud ne donese rješenje o produženju prisilnog smještaja. U slučaju da je, unatoč liječenju nebrojive osobe na slobodi, došlo do pogoršanja njezinog zdravstvenog stanja, sud će pokrenuti postupak za njezin prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu po odredbama za civilni smještaj. Kao novina uvedena je i mogućnost zamjene prisilnog smještaja psihijatrijskim liječenjem na slobodi, ali tek nakon proteka roka šest mjeseci na koji je sud u kaznenom postupku po prvi puta odredio prisilni smještaj nebrojive osobe. Nadalje, ograničena je primjena mjera prisile prema osobi s težim duševnim smetnjama. One se mogu primijeniti samo ako je to jedino sredstvo za otklanjanje neposredne opasnosti koja proizlazi iz njezinog ponašanja kojim se ozbiljno i izravno ugrožava zdravlje ili život nje same ili drugih osoba. Izostavljena je mogućnost primjene mjera prisile u slučaju oštećenja ili uništenja imovine. Propisano je načelo proporcionalnosti vezano uz vrijeme trajanja mjera prisile, a također se navodi i potreba za primjenom mjera de eskalacije (neprisilne mjere). U odnosu na važeći Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, propisana je obveza ministra nadležnog za poslove zdravlja da posebnim propisom propiše mjere prisile i neprisilne mjere, što će dovesti do standardizacije primjene tih mjera u psihijatrijskim ustanovama. Na ovaj način poboljšana je zaštita osoba s duševnim smetnjama. Kao novina, propisana je i obveza psihijatrijske ustanove da o primjeni mjera prisile izvijesti Povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama, kako bi se osiguralo praćenje prevalencije primjene tih mjera. Novim Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama propisana je dodatna zaštita osobe s duševnim smetnjama u slučajevima postupanja policijskih službenika. Vezano za primjenu mjera prisile prema osobama s duševnim smetnjama smještenim u ustanovama socijalne skrbi propisano je da ove ustanove mogu primjenjivati mjere prisile prema osobama s težim duševnim smetnjama pod uvjetima propisanim ovim Zakonom. Novim Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama propisana je mogućnost da svaka osoba unaprijed, u očekivanju pogoršanja zdravlja, odredi osobu od povjerenja koja će za nju donositi odluke o liječenju u trenutku kada ona sama ne bude mogla donositi takve odluke – obvezujuća izjava. Obvezujuća izjava ima prednost pred odlukama zakonskoga zastupnika i pravovaljana je ako je sastavljena u obliku javnobilježničkog akta, a isti oblik potreban je i za njezin opoziv.

Nadalje, novim Zakonom naziv Državno povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama promijenjen je u Povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama. Novina je da se Povjerenstvo osniva pri Ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa, a ne kako je propisano važećim Zakonom pri Ministarstvu nadležnom za poslove zdravlja. Naime, novim Zakonom, osobe s duševnim smetnjama postaju subjekti u postupku što je u skladu s odredbama Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, koja je u cijelosti napustila medicinski pristup koji objektivizira položaj osoba s invaliditetom i zamijenila ga zaštitom njihovih prava.

U cilju osiguravanja uvjeta za potpunu primjenu novog Zakona u praksi po njegovom stupanju na snagu, Ministarstvo pravosuđa je, odmah po njegovom izglasavanju u Saboru, Odvjetničkoj komori ukazalo na potrebu edukacije odvjetnika, što je i razlog primjene novog Zakona tek od 1. siječnja 2015. godine. Ministarstvo je s Pravosudnom akademijom pripremlilo i dogovorilo provođenje edukacije sudaca svih županijskih sudova u RH (15) koji rade na predmetima iz nadležnosti ovog Zakona. Edukacijom će biti obuhvaćeno oko stotinjak sudaca, a provesti će se u Regionalnim centrima Pravosudne akademije, a edukatori će biti eminentni stručnjaci iz ovog područja.

Access to justice (art. 13)

14. Please inform on the measures to implement the Law on Misdemeanours (2007) to ensure that persons with disabilities who are charged with offences are given reasonable accommodation, including appropriate interpreter assistance in court.

Zakonom o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona iz 2013. godine, dosadašnji Zakon (iz 2007. godine) usklađen je s pravnom stečevinom Europske unije te su u isti ugrađene odredbe o pravu na tumačenje i prijevod u kaznenom postupku, kao i o pravu na informaciju u kaznenom postupku. Sukladno izmjenama Zakona, svaka osoba u postupku ima pravo upotrebljavati svoj jezik, odnosno ima pravo da joj se osigura tumač ako se postupak ili pojedina radnja u postupku ne vodi na njegovom jeziku, te se tog prava može odreći ako zna jezik na kojem se vodi postupak ili provodi pojedina radnja. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o policijskim poslovima i ovlastima (2014.), kao novina posebno se naglašava obzirnost policijskog postupanja prilikom poduzimanja policijskih ovlasti i prikupljanja obavijesti od građana u odnosu na osobe s invaliditetom, kako bi se u postupanju policije osigurala potrebna prilagodba i odgovarajuća podrška uzimajući u obzir specifičnosti svakog pojedinog oštećenja (tjelesno, osjetilno, intelektualno i mentalno). Navedenim izmjenama i dopunama propisano je kako će kod prikupljanja obavijesti od osobe s invaliditetom, kao i kod primjene policijske ovlasti prema osobama s invaliditetom, policijski službenik, kada to ocijeni potrebnim, zatražiti pomoć osobe koja raspolaže znanjem o ispravnom načinu komunikacije i ophođenja prema osobama s invaliditetom, ovisno o specifičnosti svakog pojedinog oštećenja.

15. Please provide information on actions being taken in order to train judges and other professionals of the judicial system on the implementation of the Convention.

U programu Centra za izobrazbu službenika, Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, kao redovit sadržaj uz ostale edukacije, provodi se i edukacija o pravilnom ophođenju s osobama s invaliditetom, što će se nastaviti i nadalje, budući da isto doprinosi ukupnim pozitivnim pomacima u pravosudnom sustavu. Hrvatski pravosudni dužnosnici (suc i državni odvjetnici) redovito sudjeluju na međunarodnim seminarima u organizaciji Akademije za europsko pravo (ERA). 2012. godine na seminaru „Primjena

antidiskriminacijskog prava u EU“ sudjelovale su dvije pravosudne dužnosnice. U 2013. godini, 8 pravosudnih dužnosnika sudjelovalo je na seminaru „Europsko pravo osoba s invaliditetom i Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom“, dok je u 2014. godini, pet pravosudnih dužnosnica sudjelovalo na seminaru „Antidiskriminacijsko pravo EU-a“ (jedna od tema bila je Konvencija o pravima osoba s invaliditetom).

Liberty and security of the person (art. 14)

16. Please update on the measures to address the fact that there are „no appropriate conditions for accommodation and imprisonment or custody and investigation custody for persons with disabilities that need wheelchairs for movement“ (para. 74).

U Republici Hrvatskoj postoji 8 kaznionica, 13 zatvora i 2 odgojna zavoda. Iako se statistički gledano, u zatvorskom sustavu radi o relativno malom broju zatvorenika koji su osobe s invaliditetom, ovoj populaciji zatvorski sustav pridaje posebnu i sve veću pažnju te je unutar svojih smještajnih kapaciteta osigurao, prema sadašnjim pokazateljima, dostatan broj soba. Ministarstvo pravosuđa provelo je i provodi rješavanje pitanja barijera za osobe s invaliditetom u skladu s Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevinama za osobe s invaliditetom i osobe smanjene pokretljivosti.

Kaznionica u Glini u novom objektu ima šest soba prilagođenih osobama s invaliditetom koje su opremljene prilagođenim sanitarijama i rukohvatima, te je svemu potrebnom omogućen pristup kolicima. Radi lakšeg pristupa osoba s invaliditetom sanitarni čvor odvojen je od prostorije za boravak širokim kliznim vratima. Visina telefonske govornice prilagođena je osobama u invalidskim kolicima, a kretanje između etaža omogućeno je dizalom. Potrebama ovih zatvorenika prilagođeni su i rukohvati na krevetu, a također i sustav otvaranja prozora. Ukoliko postoji potreba za pomoći druge osobe radno se raspoređuje drugi zatvorenik za pomoć zatvoreniku s invaliditetom u aktivnostima koje on sam ne može obaviti. Na ovaj način, osim što je osigurana potrebna pomoć, razvija se međuljudska solidarnost i razbijaju predrasude i stereotipi. U Zatvoru u Bjelovaru u tijeku je realizacija građevinskih radova u smislu prilagodbe prostora za smještaj zatvorenika s invaliditetom i izgradnja rampe. Zatvor u Požegi je slijedeći preporuku pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, pokrenuo postupak prijema medicinske sestre, čime se osigurala kontinuirana medicinska skrb tijekom prve i druge smjene. Treba istaknuti da je zatvorski sustav također već ranije u nekoliko kaznenih tijela realizirao arhitektonske i građevinske adaptacije u smislu usklađivanja sa zakonskom regulativom i dobivenim preporukama, te navedeno govori u prilog suradnji i aktivnom odnosu prema području koje institut pravobraniteljice štiti. Zatvor u Osijeku u prizemlju zgrade prilagodio je prostoriju za smještaj osoba s invaliditetom, kojima je omogućen pristup bez prepreka, a sanitarni čvor je prilagođen i opremljen rukohvatima. Također su izgrađeni rukohvati s obje strane stepeništa i na ulazu u zgradu zatvora te je postavljena rampa za ulaz. Zatvor u Puli je, uvažavajući preporuke Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, u prizemlju zgrade zatvora, prilagodio jednu prostoriju potrebama osoba s invaliditetom sukladno standardima koji su propisani Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti (2007.). Isto tako, ulaz u zgradu zatvora prilagođen je osobama s invaliditetom na način da je izgrađena rampa za pristup kolicima. Kaznionica u Lepoglavi za ovu kategoriju zatvorenika opremila je četiri prostorije. Sanitarni čvor je prilagođen na način da se umjesto tuša koriste tzv. ležeće kade, a WC školjke također su prilagođene. U Zatvoru u Bjelovaru u tijeku je realizacija građevinskih radova u smislu prilagodbe prostora za smještaj zatvorenika s invaliditetom

i izgradnja rampe, sukladno preporukama Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, a prema standardima propisanim Pravilnikom. U Zatvorskoj bolnici u tijeku su radovi na ugradnji lifta kojim će se olakšati pristup i kretanje osoba s invaliditetom. Tijekom 2014. godine rješavanje arhitektonskih barijera provedeno je na 2 zgrade Općinskog suda, 1 zgradi trgovačkog suda, na 2 županijska suda dok su u Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske u cijelosti uklonjene barijera tijekom ove godine.

Na dan 31. prosinca 2013. u kaznenim tijelima Republike Hrvatske na izdržavanju kazne zatvora bilo je ukupno 68 osoba smanjene pokretljivosti (9 pokretnih uz pomoć invalidskih kolica i 57 zatvorenika pokretnih uz pomoć štake ili drugog pomagala). Temeljem Zakona o izvršavanju kazne zatvora (2013.), nadležni sudac izvršenja najmanje jednom godišnje obilazi zatvorenike, razgovara s njima i upućuje ih u njihova zakonska prava.

U proteklom razdoblju je u pritvorske jedinice policije smješten mali broj osoba s invaliditetom. Većina objekata u kojima se nalaze prostorije za zadržavanje, tj. pritvorske policijske jedinice, imaju omogućen pristup osobama s invaliditetom u objekt i prostorije u obliku prilazne rampe i/ili lifta. Većina prostorija za smještaj osoba u većini slučajeva omogućava smještaj osoba u invalidskim kolicima dok se izbjegava koristiti prostorije koje nisu pristupačne. Pritvorska policijska jedinica u Policijskoj upravi zagrebačkoj u potpunosti je prilagođena smještaju osoba s invaliditetom te će ista poslužiti kao ogledni primjer prilikom izgradnje ostalih pritvorskih policijskih jedinica u Republici Hrvatskoj. Prema Zakonu o izvršavanju kazne zatvora, Ministarstvo zdravlja nadležno je za provedbu nadzora nad pružanjem zdravstvene zaštite zatvorenicima i maloljetnicima u zatvorskom sustavu. Tijekom provođenja zdravstveno-inspekcijskih nadzora, zdravstveni inspektori usmjereni su na pregledavanje prostora, medicinsko-tehničke opreme, medicinske dokumentacije te odobrenja za rad zdravstvenih radnika.

17. Please comment on the fact that the report appears to indicate that persons with disabilities may be confined without their consent under the Law on the Protection of Persons with Mental Difficulties.

Važeći Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (2002.) propisuje temeljna načela, zaštitu prava i uvjete za primjenu mjera te postupanje prema osobama s duševnim smetnjama. Sukladno Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, a što je jedno od temeljnih načela ovog zakona, slobode i prava osobe s duševnim smetnjama mogu se ograničiti pod uvjetima i u postupku propisanim zakonom i u mjeri u kojoj je to nužno radi njezine zaštite ili zaštite drugih osoba. Svaka osoba s duševnim smetnjama ima pravo na zaštitu i unaprjeđivanje svoga zdravlja, pravo na jednake uvjete liječenja kao i osobe smještene u druge zdravstvene ustanove, pravo na zaštitu i poštovanje svog dostojanstva, zaštitu od svakog oblika zlostavljanja i ponižavajućeg postupanja. Zbog duševne smetnje, osobe ne smiju biti dovedene u neravnopravan položaj, a mjere koje se poduzimaju u cilju njihove zaštite i osiguranja unaprjeđivanja njihovog zdravlja ne smatraju se oblikom nejednakog postupanja. Osobe s duševnim smetnjama imaju jednaka prava neovisno o tome da li su u psihijatrijsku ustanovu smještene dobrovoljno ili prisilno. Po postupku za prisilno zadržavanje i prisilni smještaj propisan Zakonom, smjestit će se u psihijatrijsku ustanovu osoba s težim duševnim smetnjama bez svog pristanka samo ako uslijed svoje duševne smetnje ozbiljno i izravno ugrožava vlastiti život ili zdravlje ili sigurnost, odnosno život ili zdravlje ili sigurnost drugih osoba. Dakle, osobama koje imaju duševne smetnje, mogu se ograničiti prava i slobode bez njihove suglasnosti (prisilna hospitalizacija) samo ako je to u interesu same osobe odnosno radi njezine zaštite i zaštite drugih osoba. Tijekom 2014. godine donesen je novi Zakon o zaštiti osoba s

duševnim smetnjama, a njegova primjena počinje 1. siječnja 2015. te su sva poboljšanja u odnosu na stari Zakon iznesene u odgovoru na pitanje broj 13.

Freedom from torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment (art. 15)

18. Please provide further information on the circumstances where guardians of persons with disabilities may authorize medical intervention without the consent of the person according to Law on the Protection of Patients' Rights of 2004. Is the State party intending to end that practise?

Zakonom o zaštiti prava pacijenata (zakon iz 2004. godine s izmjenom u 2008.) propisano je da pacijent ima pravo prihvatiti ili odbiti pojedini dijagnostički, odnosno terapijski postupak, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije čije bi nepoduzimanje ugrozilo život i zdravlje pacijenta ili izazvalo trajna oštećenja njegovoga zdravlja. Prihvaćanje pojedinoga dijagnostičkog ili terapijskog postupka pacijent izražava potpisivanjem suglasnosti. Slijepa osoba, gluha osoba koja ne zna čitati, nijema osoba koja ne zna pisati i gluhoslijepa osoba, prihvaća pojedini dijagnostički odnosno terapijski postupak, izjavom u obliku javnobilježničkog akta ili pred dva svjedoka iskazanom izjavom o imenovanju poslovno sposobne osobe koja će u njeno ime prihvaćati ili odbijati pojedini takav postupak. Za pacijenta koji nije pri svijesti, pacijenta s težom duševnom smetnjom, za pacijenta lišenog poslovne sposobnosti ili maloljetnog pacijenta, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije, suglasnost potpisuje zakonski zastupnik odnosno skrbnik pacijenta. Ako se zbog hitnosti situacije ne može dobiti suglasnost zakonskog zastupnika odnosno skrbnika, pacijent će se podvrći dijagnostičkom odnosno terapijskom postupku, samo u slučaju kada bi zbog nepoduzimanja postupka bio neposredno ugrožen njegov život ili bi mu prijetila ozbiljna i neposredna opasnost od težeg oštećenja zdravlja. Postupak se može provoditi bez pristanka zakonskog zastupnika odnosno skrbnika pacijenta samo dok traje navedena opasnost.

19. Please provide information on the specific measures taken to prevent treatment without consent, seclusion and the use of chemical and physical restraints relating to persons with disabilities, especially those with psycho-social and/or intellectual impairments.

Govoreći o specifičnim mjerama koje su poduzete kako bi se spriječilo liječenje bez pristanka, izdvajanje (izolacija) i korištenje kemijskih i fizičkih ograničenja, prema Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, osobu s duševnim smetnjama može se podvrgnuti medicinskom postupku samo uz njezin pisani pristanak koji može opozvati u bilo kojem trenutku. Prije davanja pristanka mora se utvrditi sposobnost osobe s duševnim smetnjama za davanje pristanka. Lišenje poslovne sposobnosti ne znači nesposobnost za davanje pristanka pa se, prije primjene medicinskog postupka, sposobnost za davanje pristanka mora utvrđivati i kod osobe lišene poslovne sposobnosti. Utvrđivanje sposobnosti za davanje pristanka i traženje pristanka nije obvezno u osobito hitnim slučajevima ozbiljne i izravne ugroženosti života ili zdravlja osobe s duševnim smetnjama. Medicinski postupak bez pristanka može se primjenjivati samo dok traje ta ugroženost. Iznimno, osobu s duševnim smetnjama može se bez njezina pristanka podvrgnuti medicinskom postupku samo pod uvjetima i po postupku propisanom ovim Zakonom. Mjere prisile prema osobi s težim duševnim smetnjama smiju se primijeniti

samo iznimno ako je to jedino sredstvo da se otkloni neposredna opasnost koja proizlazi iz njezina ponašanja, a kojom ozbiljno i izravno ugrožava vlastiti ili tuđi život ili zdravlje, a smiju trajati samo dok je to nužno da se otkloni opasnost. Prije primijene mjere prisile, osoba s težim duševnim smetnjama bit će na to upozorena, ako je to s obzirom na okolnosti moguće. Nadalje, prema Zakonu o zaštiti prava pacijenata (2004., zadnja izmjena 2008.), pacijent ima pravo na potpunu obaviještenost o: svome zdravstvenom stanju, uključujući medicinsku procjenu rezultata i ishoda određenoga dijagnostičkog ili terapijskog postupka, preporučenim pregledima i zahvatima te planiranim datumima za njihovo obavljanje, mogućim prednostima i rizicima obavljanja ili neobavljanja preporučenih pregleda i zahvata, o svome pravu na odlučivanje o preporučenim pregledima ili zahvatima, mogućim zamjenama za preporučene postupke, tijeku postupaka prilikom pružanja zdravstvene zaštite, daljnjem tijeku pružanja zdravstvene zaštite, preporučenom načinu života, pravima iz zdravstvenoga osiguranja i postupcima za ostvarivanje tih prava. Pacijent ima pravo dobiti obavijesti na način koji mu je razumljiv s obzirom na dob, obrazovanje i mentalne sposobnosti. Pacijenti s invaliditetom imaju pravo dobiti obavijesti u njima pristupačnom obliku. Pravo na obaviještenost ima i pacijent s umanjenom sposobnošću rasuđivanja, u skladu s dobi, odnosno s fizičkim, mentalnim i psihičkim stanjem. Pacijent ima pravo prihvatiti ili odbiti pojedini dijagnostički, odnosno terapijski postupak, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije čije bi nepoduzimanje ugrozilo život i zdravlje pacijenta ili izazvalo trajna oštećenja njegovoga zdravlja. Slijepa osoba, gluha osoba koja ne zna čitati, nijema osoba koja ne zna pisati i gluhoslijepa osoba, prihvaća pojedini dijagnostički, odnosno terapijski postupak izjavom u obliku javnobilježničkog akta ili pred dva svjedoka iskazanom izjavom o imenovanju poslovno sposobne osobe koja će u njeno ime prihvaćati ili odbijati pojedini takav postupak. Za pacijenta koji nije pri svijesti, za pacijenta s težom duševnom smetnjom te za pacijenta lišenog poslovne sposobnosti ili maloljetnog pacijenta, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije, suglasnost potpisuje zakonski zastupnik. Ako se zbog hitne situacije ne može dobiti suglasnost zakonskog zastupnika, pacijent će se podvrći dijagnostičkom, odnosno terapijskom postupku samo u slučaju kada bi zbog nepoduzimanja postupka bio neposredno ugrožen njegov život ili bi mu prijetila ozbiljnija i neposredna opasnost od težeg oštećenja njegovoga zdravlja. Postupak se može provoditi bez pristanka zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika pacijenta samo dok traje navedena opasnost.

Freedom from violence and abuse (art. 16)

20. Please provide information, including statistical data, on the number of persons with disabilities, especially women, boys and girls, who experienced violence who have received support from the Ministry of Health and Social Welfare and Ministry of Family, Veterans' Affairs and Intergenerational Solidarity.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u vremenskom razdoblju od 1. siječnja 2012. do 31. prosinca 2012., broj žrtava s invaliditetom bio je ukupno 772; od toga 312 muškaraca i 460 žena. Za usporedbu navodimo da je u istom razdoblju sveukupan broj žrtava bio 20627; od toga 7756 muškaraca i 12871 žena. U vremenskom razdoblju od 1. siječnja 2013. do 31. prosinca 2013., broj žrtava s invaliditetom bio je ukupno 194; od toga 91 muškaraca i 103 žena. U istom razdoblju, sveukupan broj žrtava je bio 18590; od toga 6686 muškaraca i 11904 žena. U vremenskom razdoblju od 1. siječnja 2014. do 30. lipnja 2014., broj žrtava s invaliditetom bio je ukupno 76; od toga 42 muškaraca i 34 žene. U istom razdoblju, sveukupan broj žrtava je bio 7461; od toga 2705 muškaraca i

4756 žena. Temeljem podataka prekršajnih sudova, u razdoblju od 1. siječnja 2012. do 31. prosinca 2012. broj žrtava oštećenika s invaliditetom je bio ukupno 46; od toga 24 muškaraca i 22 žene. U istom razdoblju sveukupan broj žrtava bio je 11586; od toga 4457 muškaraca i 7129 žena. U vremenskom razdoblju od 1. siječnja 2013. do 31. prosinca 2013., broj žrtava oštećenika s invaliditetom bio je ukupno 65; od toga 30 muškaraca i 35 žena. U istom razdoblju sveukupan broj žrtava je bio 15378; od toga 5653 muškaraca i 9683 žena. U vremenskom razdoblju od 1. siječnja 2014. do 30. lipnja 2014., broj žrtava oštećenika s invaliditetom bio je ukupno 21; od toga 13 muškaraca i 8 žena. U istom razdoblju sveukupan broj žrtava je bio 7177; od toga 2728 muškaraca i 4449 žena.

U cilju osiguravanja smještaja i psihosocijalne potpore žrtvama nasilja u obitelji, Ministarstvo socijalne politike i mladih, kao pravni slijednik Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, redovito izdvaja sredstva iz Državnog proračuna u cilju održivog financiranja i skrbi za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja odnosno kontinuirano podupire rad 17 skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije, Varaždinske, Međimurske, Bjelovarske, Karlovačke, Sisačko-moslavačke, Brodsko-posavske, Osječko-baranjske, Istarske, Primorsko-goranske, Vukovarsko-srijemske, Šibensko-kninske i Zadarske županije. Od navedenog broja (17 skloništa), 10 ustanova, domova i organizacija financira se putem sustava glavarina (3.200,00 kn po korisnici mjesečno), a putem javnog natječaja osigurava se financijska potpora za rad 7 autonomnih skloništa za žrtve nasilja koje vode organizacije civilnog društva. Također, za navedenih 7 skloništa redovito se izdvajaju sredstva iz lokalnog proračuna. U razdoblju od 2009. do 2014. godine Ministarstvo je za financijsku potporu skloništim za žrtve nasilja koja uključuju nevladine udruge, domove i ustanove osiguralo ukupno 36.814.244,60 kuna, od čega za rad autonomnih ženskih skloništa i savjetovališta iznos od 12.541.192,75 kuna (2009. godine iznos od 1.683.886,18 kuna, 2010. godine iznos od 2.529.827,67 kuna, 2011. godine iznos od 2.027.602,00 kuna, 2012. godine iznos od 2.099.876,90 kuna, 2013. godine iznos od 2.100.000,00 kuna te 2014. godine iznos od 2.100.000,00 kuna), a za rad skloništa/domova/ustanova koja se financiraju iz sustava socijalne skrbi temeljem tzv. „glavarina“ iznos od 24.273.051,85 kune (2009. godine 3.476.748,29 kn, 2010. godine 3.843.207,35 kn, 2011. godine 4.002.592,30 kn, 2012. godine 4.002.592,30 kn, 2013. godine iznos od 4.447.911,61 kn te 2014. godine 4.500.000,00 kn).

U skloništim korisnicima je osiguran smještaj, prehrana, higijenske potrepštine odnosno podmirenje osnovnih životnih potreba te psihosocijalna podrška koja obuhvaća psihološku i pravnu pomoć. Ovih 17 skloništa prilagođeno je osobama s invaliditetom. U Republici Hrvatskoj djeluju i druga skloništa za žrtve nasilja koja nisu financirana od strane Ministarstva socijalne politike i mladih.

Izgrađen je pravni okvir koji uključuje Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (2010.) i njegove provedbene propise (pravilnici) kojim se propisuju okviri postupanja (definicija nasilja, svrha, sankcije, itd.). Važan strateški dokument je i Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2011. do 2016. godine kojom su predviđene konkretne mjere u svrhu zbrinjavanja i potpore žrtvama toga oblika nasilja. Aktualnom strategijom definirano je 7 područja djelovanja, a u području *Zbrinjavanje i potpora žrtvama nasilja u obitelji*, jedna od mjera je *Kontinuirano unaprjeđivati sustav zaštite prava i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji (u tijeku je prikupljanje podataka u svrhu izrade prvog izvješća o provedbi mjera definiranih ovom strategijom)*. Osim toga, Zakonom o socijalnoj skrbi i Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi propisane su nadležnosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, koje uključuju i njihove obveze u cilju zbrinjavanja i potpore

žrtvama obiteljskog nasilja, a izravna pomoć žrtvama pruža se i putem centara za socijalnu skrb.

21. Please provide information regarding monitoring mechanisms, according to article 16 (3).

Sustav praćenja nasilja u obitelji provodi se putem međuresornih timova na nacionalnoj i županijskoj razini (praćenje nasilja i djelovanje te rješavanje konkretnih slučajeva) i Stručnog povjerenstva za praćenje i unapređivanje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršenja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji za (praćenje zakonodavnog okvira). Navedeni timovi uspostavljeni su u studenom 2010. godine temeljem Sporazuma o suradnji između ministarstava nadležnih za unutarnje poslove, poslove pravosuđa, zdravstva, obitelji, socijalne skrbi, obrazovanja i uprave, s ciljem ostvarenja što bolje i učinkovitije međuresorne suradnje u području nasilja u obitelji. Zadatak timova je da koordinirano prate i nadziru rad svih nadležnih tijela koji postupaju u slučajevima nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, te unapređuju sustav rada svih državnih tijela u suradnji s organizacijama civilnog društva kroz uspostavu i provedbu zajedničke edukacije. Stručno povjerenstvo za praćenje i unapređivanje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršenja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji sastavljeno je od predstavnika iz reda sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika, državnih službenika Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva pravosuđa, Ministarstva zdravlja i dužnosnika Ministarstva socijalne politike i mladih. Njegova je zadaća podnošenje prijedloga i mišljenja ministrima nadležnima za poslove pravosuđa, unutarnjih poslova, zdravstva, obitelji i socijalne skrbi, u vezi s primjenom Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i drugih zakona kojima se štite žrtve nasilja u obitelji, praćenje usklađenosti rada državnih tijela i tijela kaznenog i prekršajnog postupka te davanje prijedloga za unaprjeđenje sustava zaštite od obiteljskog nasilja.

Sukladno odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (2010.) donesen je Pravilnik o sadržaju obvezne evidencije i izvješća, načinu prikupljanja, obrade i pohrane statističkih podataka iz područja primjene zakona o zaštiti od nasilja u obitelji te je u tijeku rad na uspostavi baze podataka o nasilju u obitelji. Baza treba sadržavati bročane pokazatelje o slučajevima nasilja u obitelji zabilježenih od strane policije, državnog odvjetništva, prekršajnih sudova, centara za socijalnu skrb i zdravstvenih ustanova.

Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi propisana je obveza izrade kućnog reda odgojno-obrazovne ustanove kojim se, između ostalog, utvrđuju pravila sigurnosti i zaštite od socijalno neprihvatljivih oblika ponašanja, diskriminacije, neprijateljstva i nasilja za sve učenike, što uključuje i učenike s teškoćama. Također je obveza školske ustanove praćenje socijalnih problema i pojava kod učenika te poduzimanje mjera za otklanjanje njihovih uzroka i posljedica što podrazumijeva izradu preventivnih program za rad s učenicima, vođenje evidencije o neprihvatljivim oblicima ponašanja učenika kao i savjetodavni rad s učenicima.

Nadzor nad postupanjem sa zatvorenicima u kaznionicama i zatvorima te maloljetnicima u odgojnim zavodima, sukladno zakonskim propisima, obavljaju Središnji ured Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, sudac izvršenja županijskog suda, Pučki pravobranitelj, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Pravobraniteljica za djecu i Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, nevladine udruge koje se bave zaštitom ljudskih prava te periodično Europski odbor za sprječavanje mučenja, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Vijeća Europe i Misija stručnjaka Europske komisije za područje pravosuđa i unutarnjih poslova (*Peer based Mission*). Svi pravobranitelji prate

zatvorski sustav i djeluju sukladno svom opsegu i djelokrugu rada. Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja obišao je u 2012. godini Kaznionicu u Glini, Zatvor u Sisku, Zatvor u Zagrebu i Zatvorsku bolnicu. Prema njihovom izvješću uočeno je poboljšanje općeg stanja u navedenim kaznenim tijelima te je utvrđeno da nema grubih kršenja ljudskih prava u odnosu na zatvorenike. Uprava za zatvorski sustav prihvatila je sve upućene preporuke navedenog Odbora te kontinuirano poduzima aktivnosti na njihovoj primjeni. Neke od aktivnosti započete su i prije izvješća Odbora, a potaknute su potrebom Uprave za zatvorski sustav za unapređenjem postupanja sa zatvorenicima.

U Republici Hrvatskoj djeluje i Državno povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama kao nezavisno stručno tijelo radi praćenja i unaprjeđenja zaštite prava duševnih bolesnika. Novim Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, naziv Povjerenstva promijenjen je u Povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama te će se osnivati pri ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa (do sada se osnivalo pri ministarstvu nadležnom za zdravlje), a nadležno je raspravljati o pitanjima od važnosti za zaštitu osoba s duševnim smetnjama te predlagati i poticati donošenje mjera za njezino unapređivanje; pratiti poštovanje ljudskih prava i sloboda te dostojanstva osoba s duševnim smetnjama; pratiti provođenje medicinskih postupaka propisanih Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i predlagati preporuke radi otklanjanja uočenih nepravilnosti; ispitivati pojedinačne slučajeve prisilnog zadržavanja i smještaja u psihijatrijsku ustanovu i posebno primjenu posebnih medicinskih postupaka i mjera prisile prema osobama s duševnim smetnjama te predlagati preporuke radi otklanjanja uočenih nepravilnosti; pratiti izvršavanje predloženih preporuka; iznositi nadležnim tijelima prijedloge i mišljenja u vezi s primjenom ovog Zakona; odobravati projekte biomedicinskih istraživanja nad osobama s duševnim smetnjama i pratiti njihovu provedbu; razmatrati i davati mišljenje o drugim pitanjima važnima za zaštitu osoba s duševnim smetnjama i unapređivanje njihova zdravlja. Radi provjere uvjeta i načina provođenja zaštite i liječenja osoba s duševnim smetnjama, članovi Povjerenstva mogu, uz najavu ili bez nje, obilaziti psihijatrijske ustanove i ustanove socijalne skrbi. Ako utvrdi povrede u provedbi zakona ili povrede pravila struke, Povjerenstvo je obvezno bez odgode, a najkasnije u roku od 15 dana od utvrđene povrede, o tome obavijestiti nadležno državno tijelo i nadležnu komoru radi poduzimanja propisanih mjera.

Living independently and being included in the community (art. 19)

22. Please provide updated information on availability of personal assistant services, in line with article 19 of the Convention.

Jedan od najznačajnijih projekata koje je tadašnje Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti provodilo u razdoblju od 2006. do 2011. godine, u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom, jest osiguravanje usluge osobnog asistenta za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta. U 2011. godini, šestoj godini provedbe projekta, usluga je bila osigurana za 550 korisnika u suradnji sa 78 udruga osoba s invaliditetom, za što su bila osigurana sredstva u ukupnom iznosu od 25.310.854,21 kn (12.706.312,06 kn iz Državnog proračuna i 12.604.542,15 kn iz dijela prihoda od igara na sreću). U svrhu intenzivnijeg uključivanja djece s teškoćama u razvoju, mladih i odraslih osoba s invaliditetom u život zajednice, Ministarstvo socijalne politike i mladih kao pravni slijednik Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske nastavlja kontinuirano poticati i financijski podupirati razvoj usluga asistencije u zajednici. U 2012. godini, najtežoj recesijskoj godini, Ministarstvo socijalne politike i mladih iznašlo je načina

povećati broj korisnika ovih usluga te je za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta osiguralo dodatnih 80 osobnih asistenata, te ih ukupno zaposlenih bilo 631 (551 korisnik usluge u 2011.), za djecu s teškoćama u razvoju uključenu u redovan sustav obrazovanja osiguralo je 147 asistenata u nastavi (povećanje za 31 asistenta u odnosu na 2011.) te je također osiguralo 52 tumača znakovnog jezika (povećanje za 20 tumača u odnosu na prethodnu godinu) vodeći računa o regionalnoj ravnomjernosti pružatelja usluga. U ovu svrhu ukupno je utrošeno 35.743.884,79 kn, odnosno znatno više nego 2011. godine. U svrhu osiguravanja održivosti usluga u 2013. godini odobreni su po prvi puta trogodišnji programi, te je u 2013. godini za prvu godinu provedbe, u suradnji s ukupno 121 udrugom osoba s invaliditetom, ukupno osigurano 36.256.516,79 kn za 631 korisnika usluge osobne asistencije, 52 tumača znakovnog jezika i 16 videćih pratitelja za slijepe osobe. U 2014. godini (druga godina provedbe) odobreno je 36.676.060,00 kn za 631 korisnika usluge osobne asistencije, 16 videćih pratitelja za slijepe osobe i 52 tumača znakovnog jezika. U cilju daljnjeg razvoja socijalnih usluga i povećanja broja korisnika usluge osobne asistencije kao i osiguravanja dostupnosti ove usluge svim korisničkim skupinama, ove će godine Udruge biti u mogućnosti prijaviti nove potencijalne korisnike navedene usluge kroz projekte u okviru Poziva za prijavu projektnih prijedloga „Poboljšanje pristupa otvorenom tržištu rada osobama u nepovoljnom položaju“- ESF, u okviru Operativnog programa za razvoj ljudskih potencijala 2007.-2013., koji se sufinancira sredstvima Europskog socijalnog fonda. Prioritet programa dodjele bespovratnih sredstava je doprinijeti većem socijalnom uključivanju osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta te im unaprijediti kvalitetu svakodnevnog života. Ukupna vrijednost projekta je 3.500.000,00 eura, a objava natječaja planirana je za prosinac 2014. godine.

23. Please update on the National Plan for Deinstitutionalization and Transformation of Social Welfare Institutions 2011-2018. Please explain if private institutions, psychiatric hospitals with long-term residents. „Family homes“ and foster homes where adults are placed without their consent are part of the deinstitutionalization process and about the government's plans to provide more community-based living choices for persons with disabilities, in line with Article 19.

Nakon analize pojedinačnih planova koje su izradili domovi socijalne skrbi sukladno obvezama iz Plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. - 2016. (2018.), Ministarstvo socijalne politike i mladih pristupilo je izradi „Operativnog plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014. - 2016“. S ciljem intenziviranja procesa deinstitutionalizacije 18. lipnja 2014. godine usvojen je „Operativni plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014. – 2016.“. U uvodnom dijelu Operativnog plana obrazložena je potreba intenziviranja procesa, utemeljenje, primjeri dobre prakse u Republici Hrvatskoj, mogućnosti korištenja fondova EU u svrhu osiguravanja dodatno potrebnih sredstava za učinkovitu provedbu procesa te potreba i važnost suradnje s drugim dionicima u procesu. Proces deinstitutionalizacije i transformacije domova podijeljen je u tri međusobno uvjetovana dijela koji nužno moraju teći paralelno kako bi se postigli očekivani rezultati u odnosu na trenutno stanje vezano uz broj korisnika u domovima socijalne skrbi i dostupnost usluga u zajednici i to: proces deinstitutionalizacije, proces transformacije i proces prevencije institucionalizacije i razvoj izvaninstitucionalnih usluga i službi podrške u zajednici.

Navedeni procesi definirani su kroz 5 mjera i 37 pripadajućih aktivnosti kojima će koordinirati Nacionalni tim za planiranje, upravljanje i koordiniranje provedbom procesa. Operativnim planom primarno su obuhvaćena 32 doma (kojima je osnivač RH) koji su unutar IPA projekta „Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitutionalizacije socijalnih usluga“ s konzorcijem educirani i pripremljeni za uključivanje u proces transformacije i deinstitutionalizacije. Od ukupno 32 prioritetna doma koji su obuhvaćeni Operativnim planom, njih 18 se odnosi na osobe s invaliditetom, a od čega je 9 domova za osobe s invaliditetom i 9 domova za psihički bolesne odrasle osobe. Unutar Operativnog plana kao posebna aktivnost izdvojeno je uključivanje i preostalih domova u proces deinstitutionalizacije i transformacije, a koja se odnosi na izradu plana transformacije i deinstitutionalizacije za ostale domove i druge pravne osobe koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi s jasno definiranim hodogramom aktivnosti. Provedbom navedenog Operativnog plana do kraja 2016. godine očekuje se transformacija 32 doma u centre za pružanje usluga u zajednici u različitim županijama sukladno potrebama različitih korisničkih skupina, razvoj službi podrške u zajednici vodeći računa o regionalnoj ravnomjernosti te deinstitutionalizacija ukupno 1 043 korisnika koji će do kraja 2016. godine ostvariti pravo na život u zajednici. Za korisnike kojima je potrebna dugotrajna intenzivna skrb domovi će osigurati tu uslugu temeljem procjene stručnih timova sukladno potrebama pojedinog korisnika. S Operativnim planom upoznati su svi najvažniji dionici kroz 4 regionalne konferencije te je isti prezentiran i Povjerenstvu Vlade RH za osobe s invaliditetom, nakon čega je objavljen na službenoj Internet stranici Ministarstva socijalne politike i mladih. Proces deinstitutionalizacije osoba s invaliditetom u RH započeo je 1997. godine te je u proteklih nekoliko godina postignut značajan napredak u provođenju ove politike. Od 1997. godine do danas deinstitutionalizirano je ukupno 705 korisnika koji su ostvarili pravo na život u zajednici od čega je u program organiziranog stanovanja uz podršku u razdoblju od 1. siječnja 2012. godine do danas uključeno ukupno 397 korisnika. Za 304 korisnika uslugu organiziranog stanovanja pružaju domovi socijalne skrbi, a za 401 korisnika navedenu uslugu pružaju organizacije civilnog društva. U narednom razdoblju očekuje se intenziviranje procesa deinstitutionalizacije i aktivno uključivanje svih domova, a posebice onih kojima je osnivač RH.

Jedan od ključnih faktora koji utječe na uspješnost procesa deinstitutionalizacije odnosi se na širenje mreže različitih usluga, s posebnim naglaskom na programe prevencije institucionalizacije. U svrhu intenzivnijeg uključivanja djece s teškoćama u razvoju, mladih i odraslih osoba s invaliditetom u život zajednice, kontinuirano se potiče razvoj različitih usluga u zajednici i financijski podupire veliki broj programa i projekata organizacija civilnog društva. Donosimo pregled ukupno utrošenih financijskih sredstva za tu namjenu na nacionalnoj, županijskoj i lokalnoj razini:

2011. godina

Nacionalna razina:

- a) Za programsko područje Potpora osobama s invaliditetom, osobama s posebnim potrebama i socijalno ugroženim skupinama izdvojeno je ukupno 117.742.933,94 kn.
- b) Osobe s invaliditetom, kao izravna korisnička skupina, spominju se u 405 projekata/programa, koji su financirani u iznosu od 70.967.911,69 kn. Osobe s invaliditetom, kao neizravna korisnička skupina, spominju se u dodatnih 116 projekata/programa, financirana u iznosu od 23.521.093,61 kn.

Razina županija:

- a) Za programsko područje Potpora osobama s invaliditetom, osobama s posebnim potrebama i socijalno ugroženim skupinama izdvojeno je ukupno 11.339.434,29 kn.

b) Osobe s invaliditetom, kao izravna korisnička skupina, spominju se u 316 projekata/programa, koji su financirani u iznosu od 5.476.361,96 kn. Osobe s invaliditetom, kao neizravna korisnička skupina, spominju se u dodatna 243 projekata/programa, financirana u iznosu od 4.974.982,00 kn.

Razina gradova:

a) Za programsko područje Potpora osobama s invaliditetom, osobama s posebnim potrebama i socijalno ugroženim skupinama izdvojeno je ukupno 7.293.518,53 kn.

b) Osobe s invaliditetom, kao izravna korisnička skupina, spominju se u 153 projekata/programa, koji su financirani u iznosu od 4.280.075,83 kn. Osobe s invaliditetom, kao neizravna korisnička skupina, spominju se u dodatnih 76 projekata/programa, financirana u iznosu od 5.886.493,50 kn.

2012. godina

Nacionalna razina:

a) Za programsko područje Potpora osobama s invaliditetom, osobama s posebnim potrebama i socijalno ugroženim skupinama izdvojeno je ukupno 101.388.449,89 kn.

b) Osobe s invaliditetom, kao izravna korisnička skupina, spominju se u 318 projekata/programa, koji su financirani u iznosu od 64.767.407,83 kn. Osobe s invaliditetom, kao neizravna korisnička skupina, spominju se u dodatna 43 projekata/programa, financirana u iznosu od 34.037.420,98 kn.

Razina županija:

a) Za programsko područje Potpora osobama s invaliditetom, osobama s posebnim potrebama i socijalno ugroženim skupinama izdvojeno je ukupno 11.923.741,66 kn.

b) Osobe s invaliditetom, kao izravna korisnička skupina, spominju se u 252 projekata/programa, koji su financirani u iznosu od 11.457.518,29 kn. Osobe s invaliditetom, kao neizravna korisnička skupina, spominju se u dodatnih 68 projekata/programa, financirana u iznosu od 592.645,32 kn.

Razina gradova:

a) Za programsko područje Potpora osobama s invaliditetom, osobama s posebnim potrebama i socijalno ugroženim skupinama izdvojeno je ukupno 15.145.175,92 kn.

2013. godina

Nacionalna razina:

a) Za programsko područje Potpora osobama s invaliditetom, osobama s posebnim potrebama i socijalno ugroženim skupinama izdvojeno je ukupno 106.241.215,00 kn.

b) Osobe s invaliditetom, kao izravna korisnička skupina, spominju se u 265 projekata/programa, koji su financirani u iznosu od 60.020.903,51 kn. Osobe s invaliditetom, kao neizravna korisnička skupina, spominju se u dodatnih 209 projekata/programa, financirana u iznosu od 58.148.289,61 kn.

Podaci za lokalnu razinu u 2013. Još se uvijek obrađuju, a podaci za 2014. početi će prikupljati početkom 2015. godine.

Svake godine Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske objedinjuje gore navedene podatke i objavljuje ih na svojim službenim stranicama.

Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s Uredom za udruge Vlade RH i Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva izradilo je i Kriterije za dodjelu institucionalnih potpora za djelovanje i razvoj udruga osoba s invaliditetom i nacionalnih saveza udruga osoba s invaliditetom. Institucionalna potpora predstavlja specifičan oblik dodjele bespovratnih sredstava koje Ministarstvo u suradnji s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva ciljano ulaže u organizacijski razvoj i djelovanje udruga i saveza udruga osoba s invaliditetom registriranih u Republici Hrvatskoj te na taj način nastoji osigurati održivost djelovanja ovih udruga. Natječaje za dodjelu institucionalnih potpora u narednom razdoblju (od 2014. pa nadalje) provodit će Nacionalna zaklada za razvoj

civilnog društva za trogodišnje razdoblje s ciljem osiguravanja održivosti djelovanja saveza i udruga osoba s invaliditetom.

Kako bi se povećala uključenost djece s teškoćama u razvoju u redovan odgojno-obrazovni sustav, redovito se izdvajaju sredstva za uslugu asistenta o nastavi. U školskoj godini 2012./2013. bilo je osigurano 455 pomoćnika u nastavi na razini RH. Pomoćnici u nastavi financirali su se iz tri izvora: iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, iz mjere za poticanje zapošljavanja Ministarstva rada i mirovinskoga sustava koju je provodio Hrvatski zavod za zapošljavanje te od sredstava igara na sreću putem udruga s pozicija Ministarstva socijalne politike i mladih. U svrhu daljnjeg osiguravanja usluge asistenta u nastavi, u školskoj godini 2013./2014. osiguravanje pomoćnika prelazi u Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Izvori financiranja bili su isti kao i u prethodnoj školskoj godini te je osigurano 892 pomoćnika u nastavi za 906 djece. Za tekuću školsku godinu 2014./2015., Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta je osiguralo rad ukupno 1.353 pomoćnika u nastavi za 1.420 učenika s teškoćama u razvoju te su u tu svrhu osigurana sredstva u ukupnom iznosu 57.315.868,24 kn ili cca. 7.500.000,00 EUR-a, a izvori financiranja su sredstva iz Europskog socijalnog fonda i sredstva iz dijela prihoda od igara na sreću.

Razvoj adekvatnih službi podrške u zajednici od iznimnog je značaja za uspješno provođenje politike deinstitucionalizacije te je istaknuto kao jedno od značajnih područja socijalnog planiranja na državnoj i lokalnoj razini.

Freedom of expression and opinion, access to information (art. 21)

24. Is information for the general public accessible to persons with disabilities: sign language, easy-read, Braille, audio, augmentative and alternative communication?

Vlada Republike Hrvatske započela je projekt kojim se od 2014. godine želi omogućiti komunikacija građana s javnim sektorom na jednom mjestu na internetu, putem portala koji će objediniti informacije o radu Vlade i ministarstava, informacije o javnim uslugama te omogućiti siguran pristup elektroničkim uslugama korištenjem elektroničkog identiteta posredstvom jedne ili više prihvatljivih vjerodajnica za elektroničku identifikaciju (npr. korisničko ime/zaporka, token, digitalni certifikat i sl.). Projekt e-Građani ostvaruje se kroz tri glavne sastavnice, koje će činiti zajedničku infrastrukturu javnog sektora: Sustav središnjeg državnog portala, Nacionalni identifikacijski i autentifikacijski sustav i Sustav osobnog korisničkog pretinca. Središnji državni portal je projekt kojim Vlada Republike Hrvatske objedinjuje na jednom mjestu i u lako dostupnim formatima informacije o javnim uslugama, kao i informacije i dokumente vezane uz provođenje politike. Nacionalni identifikacijski i autentifikacijski sustav je informacijsko-tehnološki sustav središnje identifikacije i autentifikacije korisnika elektroničkih javnih usluga, a Sustav osobnog korisničkog pretinca predstavlja realizaciju pristupa osobnim informacijama koje javni sektor želi uputiti građanima (npr. informacije o statusu osobnih predmeta ili informacije o elektroničkoj razmjeni osobnih podataka). Ideja Osobnog korisničkog pretinca je brža, učinkovitija i preglednija komunikacija građana s tijelima državne uprave pri čemu bi se smanjio broj odlazaka na šaltere i u konačnici prvi korak realizacije smanjenja trenutačne papirologije. Od početka rada sustava e-Građani, koji je javnosti predstavljen 10. lipnja 2014., u sustav se uključilo gotovo 70.000 građana. Putem elektroničkih usluga koje su trenutno uključene u sustav e-Građani, moguće je: zatražiti elektroničke izvode iz matične knjige rođenih ili vjenčanih;

provjeriti svoj upis u registru birača; informirati se o ocjenama djeteta u školi (Popis škola u e-Dnevniku); provjeriti izabranog liječnika; naručiti Europsku karticu zdravstvenog osiguranja; zatražiti svoju elektroničku radnu knjižicu; informirati se o očekivanom iznosu mirovine; registrirati se kao potencijalni posloprimac; provjeriti uplaćene doprinose u drugi stup mirovinskog osiguranja; pribaviti potvrde od REGOS-a; provjeriti svoju poreznu knjigovodstvenu karticu; provjeriti svoje podatke u OIB sustavu ili administrirati svoj elektronički identitet. U sustavu e-Građani najviše se koristi e-Usluga Osobni korisnički pretinac koja je zabilježila preko 140.000 prijava. Vlastite pretince, koji im omogućuju primanje osobnih informacija i poruka od tijela javne uprave, otvorilo je 32.037 korisnika. U idućem razdoblju dalje će se razvijati e-usluge, a sukladno Strategiji digitalnog razvoja, koja će se pripremiti tijekom prve polovice iduće godine. Projekt e-Građani prilagođen je osobama s invaliditetom u dijelu Središnjeg državnog portala u okviru kojeg su izrađene smjernice te je uspostavljen jedinstveni sustav za upravljanje sadržajem internet stranica tijela državne uprave: Vlade Republike Hrvatske, ureda Vlade Republike Hrvatske, ministarstava, državnih ureda. Također je provedena integracija i modernizacija sadržaja postojećih portala Vlade Republike Hrvatske i Moja uprava. Funkcionalnosti koje su trenutno dostupne su uvećani tisak i prilagodba pristupačnosti za slabovidne osobe.

25. Please inform the Committee whether any legal regulation of Croatian sign language recognising it as an official language has been adopted.

Ministarstvo socijalne politike i mladih je tijekom 2013. godine izradilo Nacrt prijedloga Zakona o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj te će se ovim zakonom po prvi puta gluhim i gluhoslijepim osobama omogućiti pravo na korištenje hrvatskog znakovnog jezika i ostalih sustava komunikacije. Zakonom o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj osigurat će se gluhim i gluhoslijepim osobama pravo na korištenje, informiranje i obrazovanje na hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba koji odgovaraju njihovim individualnim potrebama, a u svrhu izjednačavanja mogućnosti pristupa socijalnom, ekonomskom i kulturnom okruženju te omogućavanju ravnopravnog ostvarivanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Korisnicima prava prema predloženom zakonskom rješenju omogućit će se korištenje svih oblika podrške u vidu stručnog komunikacijskog posrednika u svim životnim situacijama i pred svim tijelima državne uprave, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnim osobama s javnim ovlastima u kojima bi gluhoća i gluhosljepoća bile prepreke za izjednačavanje mogućnosti djelovanja i prava. Zakon je u proceduri donošenja.

Respect for home and the family (art. 23)

26. Please give details on effective and appropriate measures being taken to eliminate discrimination against persons with disabilities in all matters relating to marriage, family, parenthood and relationships, on an equal basis with others.

Ministarstvo socijalne politike i mladih, odnosno njegov pravni prethodnik Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, je tijekom 2011. godine u suradnji s prof. dr. sc. Danielom Bratković s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu provelo edukacije stručnjaka u obiteljskim centrima pod nazivom „Pružanje podrške mladim i odraslim osobama s invaliditetom u ostvarivanju spolno-reproduktivnih

prava i uloga“. Ciljevi provedbe navedene edukacije bili su: educirati djelatnike obiteljskih centara za pružanje stručne savjetodavne pomoći na ovom području, odgajati i obrazovati djecu s teškoćama u razvoju i mlade osobe s invaliditetom za partnerske i obiteljske uloge, razvijati svijest o potrebi cjeloživotne naobrazbe za ulogu kompetentnog roditelja te osigurati dostupnost informacija djeci s teškoćama u razvoju, mladima i odraslim osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima. Nadalje, Ministarstvo je tiskalo Priručnik „Podrška osobama s intelektualnim i drugim razvojnim teškoćama u ostvarivanju partnerskih odnosa, roditeljstva i drugih prava na području spolnosti“ autorice prof. dr. sc. Daniele Bratković. Ciljevi Priručnika bili su: osigurati dostupnost informacija djeci s teškoćama u razvoju, mladima i odraslim osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima, odgajati i obrazovati djecu s teškoćama u razvoju i mlade osobe s invaliditetom za partnerske i obiteljske uloge, razvijati svijest o potrebi cjeloživotne naobrazbe za ulogu kompetentnog roditelja te osigurati edukativni priručnik stručnim djelatnicima Obiteljskih centara. Također, Ministarstvo socijalne politike i mladih i Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta su 2012., 2013. i 2014. godine financirali više projekata Udruge za sindrom Down Zagreb u sklopu kojih je prof. dr. sc. Daniela Bratković provodila superviziju izvođenja radionica vezanih uz razvoj socijalne kompetencije i spolni odgoj djece, mladih i odraslih osoba sa sindromom Down, korisnika Udruge. Imenova je u navedenoj udruzi, u proteklom razdoblju održala i grupne savjetodavno-edukativne radionice za roditelje sa svrhom boljeg razumijevanja spolnog razvoja, potreba i prava njihove djece sa sindromom Down te upućivanja u primjerene postupke spolnog odgoja i edukacije u svakodnevnom životu. Isto tako, održano je i više pojedinačnih predavanja i radionica sa sličnom tematikom i u drugim udrugama za osobe s invaliditetom. Ministarstvo socijalne politike i mladih kontinuirano financijski podržava programe i projekte udruga za osobe s invaliditetom, u sklopu kojih se povremeno održavaju i edukacije na temu spolnosti osoba s intelektualnim i drugim razvojnim teškoćama.

Education (art. 24)

27. In its concluding observations (CRC/C/HRV/CO/3-4, para. 42) the Committee on the Rights of the Child noted that inclusive education is unevenly ensured by the State party, particularly in rural areas. Please provide updated information on measures to implement inclusive education in all geographic locations.

Državni pedagoški standardi propisuju standarde za sve odgojno-obrazovne ustanove u Republici Hrvatskoj, no o stupnju razvijenosti pojedinih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, koje su osnivači predškolskih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih ustanova, ovise dosegnuti standardi kao što se to odnosi i na druga područja društvenog života. Osiguravanjem programske i profesionalne potpore te financijskih sredstava za prilagođeni oblik prijevoza i angažiranje pomoćnika u nastavi, omogućeno je školovanje učenika s teškoćama u razvoju u sredini u kojoj žive. U školskoj godini 2013./2014., od ukupnog broja učenika (330.455) u osnovnim školama je bilo 18.385 (5,56%) učenika s teškoćama u razvoju. Od toga je u redovite škole u kojima nastavu pohađa 327.895 učenika, u redovite razredne odjele uključeno 15.607 učenika s teškoćama u razvoju (4,79%). Od toga je 7.487 (2,28%) učenika s individualiziranim pristupom poučavanja, a 8.121 (2,48%) pohađa nastavu po prilagođenom programu. U prilogu broj 2 nalazi se pregled integriranih učenika s teškoćama u redovitim razrednim odjelima u šk. god. 2013./2014. (857 škola) po županijama. U prilogu broj 3 nalazi se grafički prikaz potpuno integriranih učenika s teškoćama u redovite razredne odjele.

Djeca s teškoćama u razvoju nositelji su prava na ravnopravnoj osnovi s ostalom djecom, no dodatna skrb prepoznata je u strateškim dokumentima za djecu i za osobe s invaliditetom. U cilju ostvarenja načela „škola za sve“ odgojno-obrazovni sustav se kontinuirano prilagođava kako bi bio dostupan svima. Novi pravilnici koji se odnose na pomoć djeci s teškoćama u razvoju uređuju: djelovanje mobilne službe za savjetodavni rad pri posebnim centrima za odgoj i obrazovanje; obveze na lokalnoj razini koje uključuju materijalne i profesionalne potpore te programe rada za učenike s teškoćama u razvoju. U tijeku je izrada novog Pravilnika o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama te je u izradi Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima koji definiraju primjerene programe i oblike odgoja i obrazovanja te oblike potpore učenicima s teškoćama. Donošenje navedenih podzakonskih akata omogućit će ravnomjernu pokrivenost na području cijele RH inkluzivnim obrazovanjem djece s teškoćama u razvoju.

Do sada je u Republici Hrvatskoj od 2.119 osnovnoškolskih objekata, 7% objekata u potpunosti prilagođeno, a 26% objekata je djelomično prilagođeno. Prilagođeni ulaz u školsku zgradu ima 40% osnovnoškolskih objekata. Kako bi se učenicima omogućilo neometano kretanje između katova, 10% objekata na kat ima dizalo ili platformu. Pristup bez prepreka ima 55% školskih sportskih dvorana. U skladu s potrebama, Ministarstvo provodi projekt „Mreža škola bez arhitektonskih barijera“, kojemu je cilj prostorno prilagoditi dovoljan broj škola u svakoj županiji radi ravnomjerne dostupnosti školovanja učenicima s većim motoričkim teškoćama. Na interaktivnoj satelitskoj karti Hrvatske postavljena je *e-Mapa odgojno-obrazovnih ustanova u RH* koja sadrži detaljne podatke za više od 2.700 odgojno-obrazovnih ustanova.

Health (art. 25)

28. Please give details on the measures being taken by the State party to improve access to health facilities and services for persons with disabilities, including access to sexual and reproductive health services for women and girls with disabilities. Please clarify how persons with disabilities that are not insured under the Croatian Institute for Health Insurance can access health care services.

Osobe s invaliditetom, koje su osigurane osobe u obveznom zdravstvenom osiguranju Republike Hrvatske, ostvaruju sva prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja, u istom opsegu, kvaliteti i standardu kao i druge osigurane osobe, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Osobe s invaliditetom koje nisu obvezno zdravstveno osigurane u Republici Hrvatskoj ne mogu ostvarivati prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja na teret sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja (kao i druge osobe koje nemaju status u obveznom zdravstvenom osiguranju Republike Hrvatske). U takvim slučajevima se nastoji iznaći način stjecanja statusa u obveznom zdravstvenom osiguranju Republike Hrvatske, pa tako osobe koje imaju prebivalište, odnosno stalni boravak u Republici Hrvatskoj, a nesposobne su za samostalan život i rad i nemaju sredstava za uzdržavanje, imaju pravo na obvezno zdravstveno osiguranje kao osigurane osobe osnovom rješenja koje donosi ured državne uprave nadležan za poslove socijalne skrbi, ako iste ne mogu pravo na obvezno zdravstveno osiguranje ostvariti po nekoj drugoj osnovi. Nadalje, pravo na zdravstveno osiguranje u navedenom slučaju traje za sve vrijeme dok se ne promijene okolnosti na osnovi kojih je osobi to pravo priznato.

29. Please indicate measures adopted to ensure access to mainstream health services, including sexual and reproductive health services, maternal and child health centres on an equal basis with others, in particular in rural and remote areas.

Osobe koje žive u ruralnim i područjima udaljenim od većih gradova, primarnu zdravstvenu zaštitu (posredstvom izabranih doktora primarne zdravstvene zaštite opće (obiteljske) medicine, ginekologije, pedijatrije i dentalne medicine) mogu nesmetano obavljati s obzirom na dobro postavljenu mrežu primarne zdravstvene zaštite. S druge strane, u slučaju potrebe za specijalističko-konzilijarnom te bolničkom zdravstvenom zaštitom, svaka osigurana osoba, pa tako i osoba s invaliditetom, ovisno o svojim zdravstvenim potrebama te medicinskim indikacijama može biti upućena na liječenje, odnosno obavljanje određene zdravstvene usluge u mjesto gdje se nalazi ugovorna zdravstvena ustanova koja joj može pružiti potrebno liječenje i obavljanje odgovarajuće zdravstvene usluge, pri čemu Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, na teret sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja, nadoknađuje pritom načinjen putni trošak.

Work and employment (art.27)

30. What is being done to encourage employment of persons with disabilities in the open labour market?

Donesen je novi Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Zakon) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014. godine, a puna primjena se očekuje od 1. siječnja 2015. godine. Cilj donošenja ovoga Zakona je povećati zapošljivost osoba s invaliditetom i stvoriti uvjete za njihovo ravnopravno sudjelovanje na tržištu rada, i to prvenstveno uspostavljanjem kvalitetnog i unificiranog sustava profesionalne rehabilitacije te definiranjem mjera i poticaja za zapošljavanje osoba s invaliditetom. Zakon predviđa niz mjera i aktivnosti koje obuhvaća profesionalna rehabilitacija, te kao novinu uvodi naručitelje usluge profesionalne rehabilitacije koji su ujedno obvezni i financirati tu uslugu. Način i uvjeti provedbe profesionalne rehabilitacije uređivati će se ugovorom kojeg sklapaju naručitelj usluge i centar za profesionalnu rehabilitaciju, odnosno ustanova za profesionalnu rehabilitaciju. U prijelaznom razdoblju primjene Zakona predviđeno je da 1. siječnja 2015. godine s radom počnu regionalni centri uzimajući u obzir mogućnost iskorištenja već postojeće infrastrukture. Osnivanjem regionalnih centara osigurat će se teritorijalna pokrivenost i dostupnost centara svim potencijalnim korisnicima profesionalne rehabilitacije. Model profesionalne rehabilitacije koji će se provoditi u centrima osmišljen je u suradnji s partnerima iz Austrije (BBRZ - Berufliches Bildungs und Rehabilitationszentrum iz Linza) u sklopu projekta „Profesionalna rehabilitacija kao metoda integracije osoba s invaliditetom na hrvatskom tržištu rada“, a podrazumijeva sveobuhvatni pristup, preciznu procjenu sposobnosti, te jačanje kompetencija osoba s invaliditetom uvažavajući zakonitosti otvorenog tržišta rada. Kada je riječ o zapošljavanju osoba s invaliditetom, novim Zakonom je predviđeno zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada i pod posebnim uvjetima, uz obvezu osiguranja razumne prilagodbe od strane poslodavca što je u skladu s Direktivom Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. godine o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja. Na otvorenom tržištu rada razrađeni su sljedeći modeli zapošljavanja: zapošljavanje bez financijske potpore i stručne podrške kada je osoba u cijelosti osposobljena za rad na određenom radnom mjestu, zapošljavanje uz financijsku potporu,

zapošljavanje uz stručnu podršku radi prevladavanja teškoća vezanih uz njezin invaliditet, zapošljavanje uz financijsku potporu i stručnu podršku.

Pod posebnim uvjetima osobe s invaliditetom mogu se zaposliti u integrativnoj i zaštitnoj radionici, odnosno u ustanovama ili trgovačkim društvima osnovanim radi zapošljavanja ovih osoba. Osnovna razlika između integrativnih i zaštitnih radionica, osim u postotku broja zaposlenih, 51% za zaštitne i 40% za integrativne, je u tome da se u integrativnim radionicama zapošljavaju one osobe koje se ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu rada, a u zaštitnim radionicama zapošljavaju se one osobe koje se ne mogu zaposliti u integrativnim, odnosno one kojima je potreban još veći stupanj podrške.

Najveća novost je uvođenje obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom za **sve poslodavce** koji zapošljavaju najmanje 20 radnika, a ne samo za javni sektor kao što je propisivao prijašnji Zakon. Kvota se utvrđuje u rasponu od 2 do 6% ovisno o ukupnom broju zaposlenih i djelatnosti koju poslodavci obavljaju. Propisuje se i mogućnost korištenja zamjenske kvote, na način da poslodavci: prime na praksu učenike s teškoćama, studente s invaliditetom i osobe na rehabilitaciji, prime osobe s invaliditetom na stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, stipendiraju redovno školovanje osoba s invaliditetom, sklope ugovor o poslovnoj suradnji sa samozaposlenom osobom s invaliditetom. Poslodavci su dužni ispuniti kvotu najkasnije do 1. siječnja 2015. godine. U protivnom, postaju obveznici plaćanja novčane naknade u visini 30% od iznosa minimalne plaće, mjesečno, za svaku osobu s invaliditetom koju su bili dužni zaposliti. Zakon predviđa i mogućnost ostvarivanja nagrade za one poslodavce koji nisu obveznici kvotnog zapošljavanja, a zaposle osobe s invaliditetom, kao i za poslodavce koji zapošljavaju više osoba s invaliditetom od propisane kvote. Poslodavci koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, odnosno osoba s invaliditetom koja se samozapošljava, također, mogu ostvariti i pravo na olakšice i poticaje: pravo na porezne olakšice predviđene posebnim propisima, pravo na poticaje predviđene posebnim ugovorom o zapošljavanju osoba s invaliditetom sklopljenim s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, nadležnom službom socijalne skrbi, jedinicom lokalne i područne (regionalne) samouprave ili s drugim poslodavcem, te pravo na poticaje pri zapošljavanju osoba s invaliditetom koje osigurava Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (pravni slijednik Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom).

Pozitivne trendove u području zapošljavanja osoba s invaliditetom pokazuju slijedeći podaci. U 2013. godini u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje bilo je prijavljeno 6.789 osoba s invaliditetom, odnosno 1,9% u odnosu na ukupan broj nezaposlenih. Podaci za 2013. godinu, u odnosu na 2012. godinu, pokazuju pozitivne trendove; povećan je izlazak iz nezaposlenosti za 9,5% za osobe s invaliditetom, te je smanjen je ulazak u nezaposlenost za 4,2%. Isto tako, tijekom 2013. godine zaposlene su 1.744 osobe s invaliditetom, što je značajno više u odnosu na prethodne godine. Pozitivan trend u zapošljavanju osoba s invaliditetom može se povezati sa učincima mjera aktivne politike zapošljavanja, kao i sa pojačanim ulaganjem svih dionika uključenih u njihovo zapošljavanje na tržištu rada. Tijekom 2013. godine 1.076 osoba s invaliditetom bilo je uključeno u neke od mjera aktivne politike zapošljavanja. Usporedba s podacima iz 2012. godine ukazuje na porast od 38,1% u broju uključenih osoba s invaliditetom.

Ministarstvo poduzetništva i obrta pokrenulo je program *Poduzetnički impuls* - Plan poticanja poduzetništva i obrta po kojem su osobe s invaliditetom dodatno bodovane s 5 bodova. Npr. u 2013. godini ukupno su odobrene 3 potpore osobama s invaliditetom u ukupnom iznosu od 1.377.064,66 kn.

Adequate standard of living and social protection (art. 28)

31. Please inform the Committee how the impact of the financial crisis and austerity measures on persons with disabilities has been addressed.

Usljed ekonomske krize i u kontekstu realnih, bitno smanjenih financijskih mogućnosti, u svi važnijim područjima za osobe s invaliditetom nastoji se održati primjerena razina aktivnosti svih institucija koje se bave zaštitom prava osoba s invaliditetom.

Broj poslodavaca, kao i broj osoba s invaliditetom za koje poticaje isplaćuje Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom također iz godine u godinu raste. Iako je zbog financijske krize i mjera štednje proračun Zavoda u više navrata bio smanjen, uštede se nisu činile na stavkama za poticaje pri zapošljavanju osoba s invaliditetom, te je Zavod imao dostatna sredstva za tu namjenu. Prema posljednjim podacima, u 2013. godini za 408 poslodavca, odnosno za 1.349 zaposlenih osoba s invaliditetom isplaćeno je ukupno 24.364.598,02 kn. Zavod kontinuirano informira poslodavce o mogućnosti korištenja poticaja putem tiskanih materijala, sudjelovanja u specijaliziranim televizijskim i radio emisijama, sudjelovanja na stručnim skupovima i sl. Osim isplate poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom, Zavod kontinuirano provodi aktivnosti u smjeru podizanja društvene svijesti o zapošljavanju osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, te svake godine sudjeluje u dodjeli nagrade „Poslodavac godine za osobe s invaliditetom“.

Sredstva za financiranje programa i projekata organizacija civilnog društva koje djeluju na području skrbi o osobama s invaliditetom se nisu smanjivala u vrijeme financijske krize, nego su i rasla. Primjerice, 2010. je dodijeljeno 87,4 milijuna kuna, 2011. 117,7 milijuna kuna, 2012. 101,3 milijuna kuna, a 2013. 106,2 milijuna kuna – ukupno preko 413 milijuna kuna u razdoblju 2010-2013.

Kao što je navedeno i u prethodnim odgovorima, prava i usluge u sustavu socijalne skrbi također se nisu smanjivala unatoč gospodarskoj krizi, tako se nije smanjio broj osobnih asistenata, tumača/prevoditelja hrvatskog znakovnog jezika i videćih pratitelja. Također i broj korisnika prava na status roditelja njegovatelja /njegovatelja kontinuirano se povećava. Osigurana su i dodatna sredstva za osiguravanje osobne invalidnine u punom iznosu za sve korisnike (s obzirom da osobna invalidnina u smanjenom iznosu ukinuta novim Zakonom o socijalnoj skrbi). Također ne smanjuju se ni usluge usmjerene djeci s teškoćama u razvoju u sustavu obrazovanja što je vidljivo i iz povećanja broja pomoćnika u nastavi.

Sukladno Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji kontinuirano se provodi pravo na stambeno zbrinjavanje, te nije došlo do smanjenja broja korisnika odnosno sredstava za tu namjenu. Zbog financijske krize, a imajući u vidu smanjenje kreditne sposobnosti hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata, uvedena je mjera stambenog zbrinjavanja putem javnog najma – branitelji.

I u zatvorskom sustavu učinjeni su određeni naponi kako bi se zatvorenicima s invaliditetom poboljšali uvjeti u kojima izdržavaju kaznu zatvora.

Participation in political and public life (art. 29)

32. Please give details on the measures taken to ensure that all persons with disabilities, including those with intellectual and/or psychosocial impairments, can exercise their right to vote.

U prosincu 2012. godine, Hrvatski sabor donio je novi Zakon o registru birača,

kojim je osobama lišenim poslovne sposobnosti omogućen upis u registar birača i ostvarivanje biračkog prava. Stručni nositelj ovog *Zakona* bilo je Ministarstvo uprave. Promjenu Zakona u dijelu ostvarivanja biračkog prava, iniciralo je Ministarstvo socijalne politike i mladih, koje je prepoznalo važnost odvajanja biračkog prava od činjenice lišenja poslovne sposobnosti, u suradnji s GONG-om (organizacija civilnog društva utemeljena 1997. radi poticanja građana na aktivnije sudjelovanje u političkim procesima) i Uredom pravobraniteljice za osobe s invaliditetom. Novim Zakonom o registru birača, više od 16.000 osoba lišenih poslovne sposobnosti izjednačeno je s ostalim građanima koji imaju biračko pravo. Kako bi sve osobe s smještene u ustanovama mogle ostvariti biračko pravo na prvim predstojećim izborima, poduzeto je niz konkretnih radnji (telefonska i e-mail podrška, suradnja s medijima te distribucija informativnih letaka). Ministarstvo socijalne politike i mladih je korisnicima usluge smještaja u ustanovama socijalne skrbi osiguralo konzumiranje biračkog prava, i to na izborima za članove Europskog parlamenta iz RH održanima u travnju 2013., na lokalnim izborima u svibnju 2013., i na državnom referendumu održanom u prosincu 2013. Ministarstvo socijalne politike i mladih poduzelo je sve potrebne predradnje i izradilo upute o postupanju za pojedine kategorije pružatelja usluge smještaja.

Prije prvih izbora na kojima je i osobama lišenim poslovne sposobnosti bilo omogućeno glasovanje (travanj 2013.) Ministarstvo socijalne politike i mladih je donijelo rješenje o određivanju biračkih mjesta za glasovanje birača koji su smješteni u ustanovama socijalne skrbi te su tako osobe lišene poslovne sposobnosti po prvi put ostvarile biračko pravo u institucijama socijalne skrbi. Biračka mjesta nisu određena u svim domovima već u njih 13 po dva kriterija: većem broju korisnika i/ili fizičke dislociranosti od redovnih biračkih mjesta. Korisnici svih ostalih ustanova socijalne skrbi mogli su svoje biračko pravo konzumirati na redovnim biračkim mjestima u blizini ustanove. U 13 domova sa sveukupno 2400 korisnika, od 612 prijavljenih za glasovanje, glasovalo je njih 568. Kako bi sve osobe koje koriste usluge iz sustava socijalne skrbi bile u mogućnosti ostvariti svoje biračko pravo na izborima za članove Europskog parlamenta iz Republike Hrvatske (travanj 2013.), Ministarstvo socijalne politike izradilo je nekoliko uputa o postupanju za različite kategorije pružatelja usluga: domove socijalne skrbi, obiteljske domove i druge pružatelje usluga smještaja. Također, svim centrima za socijalnu skrb u Republici Hrvatskoj upućene su upute o postupanju u odnosu na udomiteljske obitelji kao i upute o potrebi provjere činjenice upisa korisnika lišenih poslovne sposobnosti u registar birača. Sve upute vezane uz sudjelovanje na izborima korisnika usluge smještaja u sustavu socijalne skrbi distribuirane su pružateljima usluga te centrima za socijalnu skrb, ali su bile i javno dostupne na web stranicama Ministarstva socijalne politike i mladih. Osim navedenih uputa, svim ustanovama koje pružaju uslugu smještaja kao i predstavnicima udomiteljskih obitelji te Centara za socijalnu skrb distribuirani su promotivni leci Državnog izbornog povjerenstva koji sadrže informacije o izborima za članove Europskog parlamenta te leci izrađeni u suradnji GONG-a i Udruge za samozastupanje koji promovira glasovanje osoba lišenih poslovne sposobnosti.

Zakonima kojima su regulirani izbori u Republici Hrvatskoj (parlamentarni izbori, lokalni izbori, izbori za predsjednika Republike, izbori zastupnika u Europski parlament...) propisano je da birači koji zbog invaliditeta nisu u mogućnosti samostalno glasovati, svoje pravo mogu ostvariti uz pomoć druge osobe koja će po njegovoj ovlasti i uputi zaokružiti redni broj ispred naziva liste, odnosno imena kandidata za kojeg birač glasuje. Također je propisano da biračima koji nisu u mogućnosti pristupiti na biračko mjesto omogućiti će se glasovanje u mjestu gdje se nalazi, na način da predsjednik odbora odredi dva člana biračkog odbora ili zamjenika koji ih posjećuje u mjestu gdje se nalaze i omogućava im glasovanje, vodeći pri tome računa o tajnosti glasovanja. Zadnjim

izmjenama i dopunama Zakona o izboru članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske u 2013. godini omogućeno je glasovanje slijepih osoba uz pomoć druge osobe (pratitelja) ili matrice za samostalno glasovanje čime je omogućeno ostvarivanje prava na samostalno glasovanje i onim slijepim osobama koje nisu pismene, a što prije nije bilo omogućeno. U cilju ravnopravnog sudjelovanja osoba s invaliditetom u ostvarenju njihovih biračkih prava, sve jedinice područne (regionalne) samouprave osiguravaju potrebne proceduralne prilagodbe prilikom glasanja na izborima.

Novim Zakonom o udrugama koji je stupio na snagu 1. listopada 2014. godine, omogućeno je poslovno sposobnim fizičkim osobama kojima poslovna sposobnost nije oduzeta u dijelu sklapanja pravnih poslova, samostalno osnivanje udruga. Osnivači udruge mogu biti i punoljetne osobe lišene poslovne sposobnosti u dijelu sklapanja pravnih poslova, ali uz ovjerenu suglasnost zakonskog zastupnika odnosno skrbnika. Istim Zakonom propisano je da punoljetne osobe lišene poslovne sposobnosti imaju pravo sudjelovanja na skupštini (najviše tijelo udruge), ali i odlučivati na skupštini, na način propisan statutom.

Participation in cultural life, recreation, leisure and sport (art. 30)

33. Please indicate any measures taken for the expeditious signing and ratification of the Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired, or Otherwise Print Disabled.

U RH je pokrenuta inicijativa za potpisivanje Marakeškog ugovora, što je u nadležnosti Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo. Inicijativu podržavaju i udruge osoba s invaliditetom a važnost je prepoznata i od strane Hrvatskog knjižničarskog društva.

34. Please provide information on any plans to increase the accessibility of libraries to all persons with disabilities, including those with intellectual and/or psycho-social impairments.

Ministarstvo kulture pokrenulo je 2009. godine program širenja knjižničnih usluga u narodne knjižnice većih gradova (Split, Slavonski Brod, Osijek, Rijeka, Pula, Split, Koprivnica, Karlovac) kojima gravitira veći broj slijepih i slabovidnih osoba. U tim je knjižnicama nabavljena posebna računalna oprema za pružanje usluga slijepim i slabovidnim osobama. Ministarstvo kulture osigurava sredstva za nabavu knjižne i neknjižne građe u narodnim knjižnicama, ali ne utječe na plan nabave već daljnja izgradnja zbirki s građom prilagođenom osobama s invaliditetom ovisi o potrebama svake pojedine knjižnice. Ministarstvo kulture kontinuirano potpomaže i financira knjižnične programe čiji je cilj promicanje i osiguravanje prava osoba s invaliditetom, financira i sufinancira projekte, javne manifestacije i inicijative koje provode udruge i institucije, a koji afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom na međunarodnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini, kontinuirano financira rad Hrvatske Knjižnice za slijepe i okrugli stol za knjižnične usluge za osobe s invaliditetom. Korisnici Hrvatske knjižnice za slijepe su slijepe i slabovidne osobe, a potom i svi oni koji iz nekog razloga ne mogu čitati standardni tisak, a knjižnica surađuje s ostalim narodnim knjižnicama prezentacijom svoga rada i fonda kroz zajedničke akcije na širenju knjižničnih usluga za slijepe i slabovidne. Knjige se najvećim dijelom korisnicima šalju poštom ili dostavljaju automobilom na telefonski poziv. Radi bolje educiranosti i

informiranosti slijepih i slabovidnih osoba, Ministarstvo kulture sufinancira i posebne programe Hrvatske knjižnice za slijepe. U Hrvatskoj knjižnici za slijepe, Hrvatskome knjižničarskom društvu i narodnim knjižnicama rade stručne osobe koje omogućavaju slobodan pristup izvorima znanja i informacijama svim kategorijama korisnika pa tako i osobama s invaliditetom radi njihova ravnopravnog uključivanja u društvenu zajednicu. Postotak potpore knjižničnim uslugama za osobe s invaliditetom u odnosu na ukupan iznos za akcije/manifestacije i razvojne programe u knjižničnoj djelatnosti iznosio je 5 % u 2012. godini, 5,9 % u 2013. godini i 4,2 % u 2014. godini. Broj sufinanciranih programa ovisi isključivo o broju i kvaliteti prijavljenih programa.

Na 11. okruglome stolu za knjižnične usluge za osobe s invaliditetom „Konvencija o pravima osoba s invaliditetom – primjena u knjižnicama u Hrvatskoj u svjetlu članstva u EU“ Hrvatskoga knjižničnog društva, doneseni je zaključak o potrebi potpisivanja Ugovora iz Marakeša te potrebi dopune Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske na način da se korištenje autorskih djela proširi i na osobe koje se iz nekog drugog razloga ne mogu koristiti standardnim tiskom (osobe s različitim poteškoćama u čitanju i pisanju tj. učenju, osobe s disleksijom, ADHD sindromom, demencijom, pripadnici romske nacionalne manjine i sl.), jer postojeći članak to pravo omogućava samo osobama s invaliditetom. Izuzeće od autorskog prava treba se odnositi na pravne subjekte (knjižnice za slijepe, različite udruge, neprofitne nakladnike) čija su djela u formatu dostupnom osobama koje ne mogu čitati standardni tisak.

C. Special obligations

Statistics and data collection (art. 31)

35. Please provide updated information, disaggregated by, inter alia, sex, age and ethnic origin, on the number of persons with disabilities and the percentage of the total population of Croatia they constitute, in accordance with data collected in the course of the 2011 census.

Podaci za 2011. - U Hrvatskoj, stanje na dan 12.01.2012., živi 518 081 osoba s invaliditetom od čega su 311 995 muški (60,2%) i 206 086 žene (39,8%) te na taj način osobe s invaliditetom čine oko 12,1% ukupnog stanovništva RH. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 284 505 (54,9%), je u radno aktivnoj dobi, 19-64 godina, dok je u dobnoj skupini 65+ 195 380 (37,7%) osoba. Invaliditet je prisutan i u dječjoj dobi, 0-19 godina, i to u udjelu od 7,4%. Najčešće vrste oštećenja kod osoba s invaliditetom, na temelju Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN64/01), su oštećenja lokomotornog sustava te duševni poremećaji. U RH 27,5 % osoba s invaliditetom ima višestruka oštećenja koja pridonose funkcionalnom oštećenju osobe s invaliditetom. Najčešći uzroci oštećenja lokomotornog sustava koji uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetna dijagnoza pridonose funkcionalnom oštećenju pripadaju skupini dorzopatija (M50-M54), dok su najčešći uzroci duševnih poremećaja koji uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetne dijagnoze pridonose funkcionalnom oštećenju, pripadaju skupini neurotskih, vezanih uz stres i somatoformnih poremećaja (F40-F49).

Podaci za 2012. - U Hrvatskoj, stanje na dan 17.01.2013., živi 520 437 osoba s invaliditetom od čega su 313 217 muški (60%) i 207 220 žene (40%) te na taj način osobe s invaliditetom čine oko 12% ukupnog stanovništva RH. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 278 564 (53,6%), je u radno aktivnoj dobi, 19-64 godina, dok je u dobnoj skupini 65+ 202 607 (38,9%) osoba. Invaliditet je prisutan i u dječjoj dobi, 0-19 godina, i to u udjelu od 7,5%. Najčešće vrste oštećenja kod osoba s invaliditetom, na temelju Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN64/01), su oštećenja

lokomotornog sustava te duševni poremećaji. U RH 28,2 % osoba s invaliditetom ima višestruka oštećenja koja pridonose funkcionalnom oštećenju osobe s invaliditetom. Najčešći uzroci oštećenja lokomotornog sustava koji uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetna dijagnoza pridonose funkcionalnom oštećenju pripadaju skupini dorzopatija (M40-M54), dok su najčešći uzroci duševnih poremećaja koji uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetne dijagnoze pridonose funkcionalnom oštećenju, pripadaju skupini neurotskih, vezanih uz stres i somatoformnih poremećaja (F40-F49). Podaci za 2013. - U Hrvatskoj, stanje na dan 30.01.2014., živi 510 274 osoba s invaliditetom od čega su 308 060 muški (60%) i 202 214 žene (40%) te na taj način osobe s invaliditetom čine oko 12% ukupnog stanovništva RH. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 268 803 (52,7%), je u radno aktivnoj dobi, 19-64 godina, dok je u dobnoj skupini 65+ 199 483 (39,1%) osoba. Invaliditet je prisutan i u dječjoj dobi, 0-19 godina, i to u udjelu od 8,2%. Najčešće vrste oštećenja kod osoba s invaliditetom, na temelju Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN64/01), su oštećenja lokomotornog sustava te duševni poremećaji. U RH 28,2 % osoba s invaliditetom ima višestruka oštećenja koja pridonose funkcionalnom oštećenju osobe s invaliditetom. Najčešći uzroci oštećenja lokomotornog sustava koji uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetna dijagnoza pridonose funkcionalnom oštećenju pripadaju skupini dorzopatija (M40-M54), dok su najčešći uzroci duševnih poremećaja koji uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetne dijagnoze pridonose funkcionalnom oštećenju, pripadaju skupini neurotskih, vezanih uz stres i somatoformnih poremećaja (F40-F49).

Napomena:

1. Za izračun ukupne prevalencije u RH i po županijama korišteni su podaci iz Registra te rezultata Popis stanovništva iz 2011.
2. U 2013. Zabilježen je određeni pad broja registriranih živih osoba s invaliditetom zbog unapređenja praćenja podataka u preminulim osobama s invaliditetom

National implementation and monitoring (art. 33)

36. Please update the Committee on measures taken regarding the appointment of focal points and of an independent monitoring mechanism. Include information on whether measures to ensure that persons with disabilities and their representative organisations can fully participate in the monitoring and implementation of the Convention have been undertaken.

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom zaduženo je za: Praćenje provedbe Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine; praćenje provedbe preuzetih obveza sukladno Zakonu o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom; uspostavljanje i osnaživanje partnerskih odnosa između tijela državne uprave i organizacija civilnog društva u rješavanju postojećih problema sa svrhom poboljšanja kvalitete života osoba s invaliditetom; praćenje procesa deinstitucionalizacije osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na ulogu udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, te razvijanje programa prevencije institucionalizacije; praćenje razvoja međunarodnih standarda odnosno rada međunarodnih i regionalnih organizacija na području promicanja i zaštite osoba s invaliditetom; razmatranje potrebe i iniciranje donošenja odgovarajućih propisa u svrhu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom; raspravljanje i davanje mišljenja o nacrtima zakona i drugih propisa koji su od interesa za unapređivanje kvalitete življenja

osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, te predlaganje Vladi Republike Hrvatske i tijelima državne uprave promjene zakona i drugih propisa iz područja koja se odnose na osobe s invaliditetom; praćenje aktivnosti namijenjenih osobama s invaliditetom koje se poduzimaju od strane tijela državne vlasti, ustanova, vjerskih zajednica, organizacija civilnog društva i drugih organizacijskih oblika, te predlaganje mjera za njihovu djelotvorniju provedbu; prikupljanje podataka i proučavanje iskustava drugih zemalja u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom; donošenje prijedloga kriterija za financiranje nevladinih organizacija osoba s invaliditetom iz Državnog proračuna; praćenje provedbe zakona koji se odnose na položaj, zaštitu i rehabilitaciju osoba s invaliditetom, upozoravanje na nedostatke i predlaganje mjera za njihovu djelotvorniju provedbu; pokretanje procjene učinkovitosti postojećih mjera pravne zaštite za osobe s invaliditetom i usluga koje su za ovu skupinu korisnika na raspolaganju; senzibilizacija medija za problematiku osoba s invaliditetom i uspostavljanje kontinuirane suradnje radi sustavnog prikazivanja dostignuća, potreba i problema osoba s invaliditetom te sudjelovanje predstavnika medija na sjednicama Povjerenstva; senzibilizacija javnosti za problematiku osoba s invaliditetom i informiranje samih osoba s invaliditetom o njihovim pravima. Sastav Povjerenstva čine: **predstavnici državnih tijela (15)** - Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo financija, Ministarstvo pomorstva, promet i infrastrukture, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo uprave, Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja, Ministarstvo branitelja, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo kulture Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, **predstavnici znanstvenih institucija (2)** - Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Edukacijsko - rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i **predstavnici saveza i udruga osoba s invaliditetom (16)** - Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske, Hrvatski savez slijepih, Hrvatskih savez gluhih i nagluhih, Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida, Hrvatski Savez udruga cerebralne i dječje paralize, Savez društava distrofičara Hrvatske, Hrvatski savez udruga za osobe s mentalnom retardacijom, Hrvatski savez udruga invalida rada, Savez civilnih invalida rata Hrvatske, Zajednica županijskih zajednica udruga hrvatskih vojnih invalida Domovinskog rata Republike Hrvatske, Zajednica udruga hrvatskih civilnih stradalnika iz Domovinskog rata Hrvatske, Savez udruga za autizam Hrvatske, Koalicija za život u zajednici, Savez društava multiple skleroze, Hrvatska udruga paraplegičara i tetraplegičara i Hrvatski savez gluhoslijepih osoba Dodir. Povjerenstvo redovito, svaka tri mjeseca održava sjednice u svrhu ispunjavanja zadaća sukladno svojem godišnjem planu i programu rada.

Ministarstvo socijalne politike i mladih kao pravni slijednik Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom određeni su glavnim koordinatorima provedbe Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine, najvažnijeg nacionalnog dokumenta za osobe s invaliditetom utemeljenog na Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom. Također koordinira i provedbom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnim protokolom uz Konvenciju.

U svrhu promicanja i zaštite prava osoba s invaliditetom, Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom prati usklađenost zakona i drugih propisa u Republici Hrvatskoj, koji se odnose na zaštitu prava i interesa osoba s invaliditetom, s odredbama Ustava Republike Hrvatske i međunarodnih dokumenata koji se odnose na zaštitu prava i interesa osoba s invaliditetom, prati izvršavanje obveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz međunarodnih dokumenata koji se odnose na zaštitu prava i interesa osoba s

invaliditetom, prati primjenu politika, nacionalnih strategija i programa Republike Hrvatske koji se odnose na zaštitu prava i interesa osoba s invaliditetom, skrbi o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s invaliditetom te o suzbijanju svih oblika diskriminacije zbog invaliditeta, razmatra slučajeve povrede prava osoba s invaliditetom, izvještava javnost o povredama prava osoba s invaliditetom te poduzima radnje u svrhu njihova sprečavanja, zalaže se za zaštitu i promicanje prava i interesa osoba s invaliditetom, predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava i interesa osoba s invaliditetom, predlaže poduzimanje mjera usmjerenih na unapređenje kvalitete življenja osoba s invaliditetom, predlaže poduzimanje mjera usmjerenih na unapređenje kvalitete življenja obitelji osoba s invaliditetom, prikuplja informacije i obavještava javnost o stanju prava osoba s invaliditetom te obavlja druge poslove određene Zakonom o pravobranitelju za osobe s invaliditetom. Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom djeluje neovisno i samostalno.

E. PRILOZI

- Prilog 1. Tabelarni prikazi za razdoblje 2011., 2012. i 2013. godine koji obuhvaćaju evidenciju općinskih i županijskih sudova u kaznenim i građanskim predmetima te prekršajnih sudova u Republici Hrvatskoj o prijavljenim slučajevima diskriminacije temeljem obrazaca za statističko praćenje sudskih predmeta vezano uz diskriminaciju
- Prilog 2. Pregled integriranih učenika s teškoćama u redovitim razrednim odjelima u šk. god. 2013./2014. (857 škola) po županijama
- Prilog 3. Grafički prikaz potpuno integriranih učenika s teškoćama u redovite razredne odjele

